

בס"ד. שיחת חג הפורים, ה'תשכ"ג.

בלתי מוגה

ניגנו ניגון שמחה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א עודד השירה בחזקה.
א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם בהתוועדות של פורים תורת
הבעש"ט:

במגילה נקראים בני בשם "יהודים" — אע"פ שהיו ביניהם גם
משאר השבטים, ולא עוד אלא שמרדכי ואסתר עצמם היו משבט בנימין
("איש ימיני"²), ואעפ"כ נקרא מרדכי "איש יהודי"².

בתורה נקראים "בני ישראל" (החל ממ"ת), ובמגילה — "יהודים".
ידוע שהשם "יהודים" הוא בגלל ענין המסירת-נפש שיש בהם. והכח על
זה הוא מצד היותם "בני ישראל" — שפירושו כמו "בן חורין", היינו,
לא בן של חורין, אלא הוא בעצמו במצב של חורין, ועד"ז "בני ישראל",
שהם עצמם בבחי' ישראל — ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"³,
כנגד ששים ריבוא נשמות ישראל (ש"הן שרשים, וכל שרש מתחלק
לששים ריבוא ניצוצות, שכל ניצוץ הוא נשמה אחת" (כמבואר בתניא⁴),
שכל נשמה יש לה אות (חלק) בתורה⁵, וזוהי הנתנית-כח להיות "יהודי",
שהו"ע המס"נ.

ושש פעמים נאמר במגילה "יהודיים", בשתי יודיין — שזה מורה
על עשר כחות של נפש האלקית, ועשר כחות של נפש הטבעית.
עד כאן תורת הבעש"ט שנמסרה ע"י רבינו נשיאנו.

ב. וצריך להבין:

אי משום הא — הרי ענין המס"נ נדרש בכל הזמנים, לאו דוקא
בזמן אחרור?

ובפרט ע"פ ביאור רבינו הזקן (שהשנה היא מאה וחמשים שנה
להסתלקות-הילולא שלו) בתניא⁶ ש"קיום התורה ומצוותי תלוי בזה

(4) פל"ז (מח, א).

(5) ראה זו"ח רות פח, ד. מג"ע שם. סה"מ
תש"ו ע' 46. תש"ט ע' 41 (נעתק ב"היום
יום" יג אדר שני). תרפ"ט ע' 69. וש"נ.

(6) ספכ"ה.

(1) שיחת פורים תש"ה בתחלתה (סה"ש
תש"ה ע' 71). וראה גם שיחת פורים תש"כ
ס"י ואילך (תו"מ חכ"ז ע' 425 ואילך). וש"נ.

(2) אסתר ב, ה.

(3) מג"ע אופן קפו.

שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה' על יחודו .. כי בזה יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו תמיד כו".

כלומר: גם כאשר בני" נמצאים במצב טוב בכל הפרטים, ולא זו בלבד שלא מפריעים להם בלימוד התורה וקיום המצוות, אלא עוד מסייעים להם, וא"כ, יכול יהודי לחשוב לעצמו: לשם מה צריך לילך בדרך של מס"נ? מספיק לילך בדרך של הבנה והשגה בשכל — הנה על זה מבואר בתניא, שלולי המס"נ, הנה סוכ"ס לא יהי' קיום ללימוד התורה וקיום המצוות.

ההתחלה יכולה אמנם להיות גם בדרך כזו, וע"ד מארז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אע"פ שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה"; אבל צריך לידע שזוהי רק התחלה, וכדי שלימוד התורה וקיום המצוות יהי' באופן של קיום, בר-קיימא, בהכרח לעורר את כח המס"נ, דאל"כ, יוכל היצה"ר לנצל את עניני הגוף ונה"ב כדי להטותו מדרך התורה ולהוליכו בדרך עקלתון.

וכיון שכן, היו צריכים להקרא "יהודים" — ע"ש ענין המס"נ — לאו דוקא בסיפור של מגילת אסתר?

ג. ויובן בהקדים — שאע"פ שהתורה נתחלקה לכמה פרטים ופרטי פרטים, הרי כל חלק בתורה כלול משאר חלקי התורה, ובפרט בתושבע"פ, שכל הענינים שבה הם בגלוי יותר, ובתושבע"פ גופא — בתלמוד בבלי, כדברי הגמרא⁸ ש"תלמודה של בבל" "בלולה במקרא כלולה במשנה בלולה בתלמוד", וכפי שרואים שבכל מסכת, בכל א' מששה סדרי משנה, מצינו ענינים משאר המסכתות ומשאר הסדרים.

ובפרט ע"פ רוחניות הענינים — כפי שמשתקף גם בדין בנגלה — ש"העוסק במצוה (כולל גם הלומד תורה באיזה ענין שיהי') פטור מן המצוה"⁹, וטעם הדבר, כיון שכל מצוה וענין בתורה כלול מכל המצוות¹⁰ וכל הענינים שבתורה.

אבל אעפ"כ, הרי בכל פרט שבתורה בא בגלוי ובהדגשה ענין מסויים זה.

ובנדו"ד, הפרט של ענין המס"נ בפועל, הי' נוגע להדגיש דוקא בזמנים של מלכות אחשוורוש, ולא רק לאחר גזירת המן, כדעת העולם,

(10) ראה סה"מ תרנ"ה ע' לו. המשך תרס"ו ס"ע סח. ע' תקכב. סה"מ קונטרסים ח"ב תלה, ב.

(7) פסחים נ, ב. וש"נ.

(8) סנהדרין כד, א.

(9) סוכה כה, סע"א. וש"נ.

שדוקא אז הוצרכו לענין המס"נ; לאחרי הגזירה הי' ענין המס"נ בגלוי לעין כל, אבל סיבת התגלות המס"נ לאחרי הגזירה היא, לפי שבנ"י כבר הורגלו לזה עוד קודם הגזירה.

ד. והביאור בזה:

דובר פעם¹¹ בארוכה שבכל זמן הגלות לא הי' מעמד ומצבם של בנ"י בטוח כ"כ, ע"פ שכל, כמו בזמן מלכות אחשורוש, קודם הגזירה. אסתר — עלי' נאמר¹² "ותשא חן וחסד לפניו גו'" מכל השאר — היתה אז המלכה בבית אחשורוש, שהי' מולך בכיפה (כדאיתא בגמרא ובמדרשי חז"ל¹³), כך, שאסתר היתה המלכה על כל העולם כולו. וגם בנוגע להנהגת המלוכה בפועל ע"י שרי המלוכה, הנה אחד השרים היותר גדולים בזמן ההוא הי' — מרדכי¹⁴.

וא"כ, לכאורה, באותו זמן לא היו בנ"י צריכים כלל את התנועה של מס"נ, כיון שהיו בטוחים שלא יהיו ענינים של גזירות ורדיפות, — דבר שלא הי' כלל באותה תקופה, ואדרבה: באותה תקופה הבטיחו לבנ"י לבנות את בית המקדש, וכבר התחילו לבנותו בפועל במשך ב' שנים —

כך, שהיו יכולים להתנהג כיהודים בכל הפרטים, ללא צורך בעשיית ענינים שהשכל אינו מורה לעשותם, ועשייתם היא מצד מס"נ דוקא. ועל זה בא הסיפור בהתחלת המגילה — "איש יהודי הי' .. ושמו מרדכי .. איש ימיני":

מרדכי הי' אמנם "איש ימיני" (משבט בנימין), אבל אעפ"כ נקרא "איש יהודי" — וכך נקראו כל בנ"י בימיו בשם "יהודים" — ע"ש ענין המס"נ, כי, ההנהגה עם בנ"י היא תמיד למעלה מהטבע, וכשם שמאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה¹⁵, היינו, שחוקי הטבע אין להם שליטה על בנ"י, כך, גם להיפך ח"ו, שהקיום של בנ"י אינו תלוי בעניני הטבע;

הקיום של בנ"י תלוי בקיום התומ"צ, כמ"ש¹⁶ "אם בחוקתי תלכו (וכמבואר בתושבע"פ: "שתהיו עמלים בתורה"¹⁷, היינו, לא רק סתם

11 שיחת פורים תשי"ז בתחלתה (תו"מ ח"ב ריש ע' 320), תשי"ב סי"ט (תו"מ ח"ה ע' 38). וש"נ.
12 אסתר ב, יז.
13 מגילה יא, סע"א. אסתר פ"א, ד.
14 ראה גם שיחת פורים תשי"א סכ"ד
15 ירמי' יו"ד, ב. וראה סוכה כט, א.
16 ר"פ בחוקותי.
17 תו"כ ופרשי" עה"פ.

לימוד התורה לפי רשיון הזמן, אלא באופן שהתורה מעידה שהאדם מתייגע בתורה יותר מכפי כחו) ואת מצוותי תשמרו וגו', אזי מובטחים ש"ונתתי גשמיכם בעתם", בשעה שאינם מפריעים לעניני תומ"צ, ובאופן שמביאים את הברכה הכי גדולה בנוגע לתבואת הארץ ואילנות השדה — "ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו".

ולכן, ענין המס"נ הוא יסוד בחייו של יהודי, באיזה מעמד ומצב שנמצא, כך, שבשעה שלומד תורה ומקיים מצוות, הרי זה צריך להיות לא רק עד כמה שהשכל מצוה, לפי מדידת והגבלת השכל, אלא באופן שמוסר כל כחות נפשו בשביל לקיים רצון הבורא.

ה. ובפרטיות יותר — כמבואר בתורת הבעש"ט הנ"ל:

יהודי יכול לשאול שאלה: כיון שנמצא בעוה"ז הגשמי, ויש לו עסק עם עוה"ז הגשמי, ובעיקר, מצד גופו ונפשו הבהמית — הנה לעיני בשר אינו רואה חילוק כלל בין עסקיו בעולם, ומבנה החוקים שמנהיגים את גופו ונפשו הבהמית, ובין עסק העולם והנהגת הגוף והנפש של אומות העולם.

ומה גם — טוען הוא — שהתורה אומרת ש"אין סומכין על הנס"¹⁸, וא"כ, עליו להתנהג בעניני העולם כפי שמתנהג אינו-יהודי, להבדיל, ודוקא באופן כזה יוכל לחיות "שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה"¹⁹, עד "והיו ימיו מאה ועשרים שנה"²⁰, ולמלא את שליחותו בעולם בלימוד התורה וקיום המצוות.

וא"כ, מדוע דורשים ממנו בכל יום חול גם ענין המס"נ, כנ"ל מדברי רבינו הזקן בתניא?

והביאור בזה — בגלל שיהודים הם "בני ישראל":

השם "בני ישראל" הוא — לא לנשמות בהיותן למעלה, קודם ירידתן לעוה"ז התחתון, אלא דוקא כשהי' יעקב נשמה בגוף, ונולדו לו בנים, וגם להם נולדו בנים, אזי נקראים בשם "בני ישראל".

והנשמה כמו שהיא בגוף נקראת בשם "ישראל" — "יש ששים ריבוא אותיות לתורה", היינו, שיש לה אות בתורה, ואין זה ענין נוסף על הנשמה, אלא זהו ה"שם" שמורה על מהות הדבר.

ונמצא, שכל קיומו של יהודי הוא — לא עניני הטבע, אלא האות

19) תהלים צ, יו"ד.

20) בראשית ו, ג.

18) ראה פסחים סד, ב. זח"א קיא, ריש

ע"ב. קיב, ב.

בתורה השייכת אליו, ועל ידה נשפע לו חיים מחיי החיים, שזהו הקב"ה, לא רק בנוגע לחיים רוחניים, חיי הנשמה, חיי נפש האלקית, אלא גם אור חיים בנוגע לחיי נפש הבהמית וחיי הגוף בעסקיו בעולם.

וכידוע תורת רבינו הזקן²¹ שבנ"י נקראים "גוי אחד בארץ"²², לפי שענינם הוא להמשיך ולגלות האור ד"אחד" "בארץ", כמו שהוא בשמים, בגן-עדן.

וכיצד נמשכת אחדותו של הקב"ה גם בארץ, ועד לחלקו בעולם? — הרי זה ע"י ממוצע, שזהו ענין התורה, מלשון הוראה²³, שמורה ליהודי כיצד להתנהג בחייו היום-יומיים, לא רק בשבתות וימים טובים, אלא גם בימות החול.

ו. וזהו גם הסיום בתורת הבעש"ט הנ"ל בנוגע ל"יהודיים" בכ' יודיין, דקאי על עשר כחות של נפש האלקית ועשר כחות של נפש הבהמית:

לא מספיק שתהי' המס"נ של נפש האלקית, ואילו נפש הבהמית תטען שכיון ש"לא סמכינן אניסא", הרי היא צריכה להתנהג ע"פ חוקי העולם, אלא — כמרומז בהיו"ד שמורה על עשר כחות של נפש הבהמית — גם קיום נפש הבהמית של יהודי הוא רק ע"י ההליכה בדרך התורה והמצוה מתוך מס"נ, אפילו אם הדבר הוא להיפך מחוקי העולם והטבע. ועד"ז בקצה השני:

לא מספיק שתהי' המס"נ של עשר כחות דנה"ב, שלא יהיו מונחים בענינים בהמיים וגשמיים, ורק יתמסרו בתכלית לרצון הבורא מתוך מס"נ, אלא גם בנוגע לעשר כחות דנפש האלקית, לא מספיק שיתנהגו באופן ש"העמידו דבריהם על דין תורה"²⁴, להתנהג ע"פ ההבנה וההשגה של תורה,

— דכיון שהתורה ניתנה כדי שילמדוה באופן של יגיעה עד שיבינו בשכל, היינו, שהתורה עצמה אומרת שצריך להבינה בשכל, הרי יכול להעמיד את עצמו במעמד ומצב שיקיים היום מה שמבין בשכלו היום, ומה שעדיין אינו מבין היום, ידחה את הקיום למחר, כאשר יבין זאת בהבנה והשגה —

23) ראה זח"ג נג, ב. רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית. ועוד.
24) ב"מ ל, ב. ושי"נ.

21) תניא אגה"ק רס"ט. ובכ"מ. וראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קסח (שנוכר במאמר פ"ג (לעיל ע' 192)).
22) שמואל-ב ז, כג. ועוד.

אלא גם עשר כחות נפש האלקית, החל מהכחות היותר עליונים שבהם, שזהו הכח דחב"ד, חכמה בינה ודעת שבנפש, הנה אע"פ שענינם הוא להתייגע בתורה, ולהתייגע בענין "דע את אלקי אביך"²⁵ עד שיבין בשכלו, מ"מ, צריכה להיות הגישה של הקדמת נעשה לנשמע²⁶: לכל לראש — "נעשה", ולאחרי כן יתייגע להבין ולהשיג עד למקום שיד שכלו מגעת — "נשמע", מלשון הבנה והשגה²⁷. והקדמתו נעשה לנשמע תסייע לו להגיע מחר לידי הבנה והשגה עמוקה יותר.

ז. וזהו גם הלימוד ממגילת אסתר, ע"פ תורת הבעש"ט:

אפילו בזמן אחשוורוש, שאז היו בני" במצב טוב ובטוח, עד כמה שיכולים להיות במצב בטוח בזמן הגלות — היתה הדרישה שכל השבטים יהיו נקראים בשם "יהודים", ע"ש ענין המס"נ, מבלי לסמוך על כך ש"אחות יש לנו בבית המלך"²⁸, ומרדכי הוא שר בבית המלכות, שכן, גם מרדכי בעצמו נקרא (לא "איש ימיני", אלא בעיקר) "מרדכי היהודי", וגם אסתר, בהיותה בבית המלך, הנה "את מאמר מרדכי אסתר עושה"²⁹, היינו, שגם בבית המלכות מתנהגת ע"פ הציווי של מרדכי היהודי.

ועי' פועלים ש"רבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם"³⁰, והיינו, שלא רק בני" ממשיכים את הגילוי ד"אחד" "בארץ" (בחלקם בארץ), אלא ענין זה נפעל גם ב"עמי הארץ", שגם הם מתייהדים, "כי נפל פחד היהודים עליהם", כפירוש הרמ"א³¹ "שמתפחדים ממה שמפחדים היהודים, והוא כי יראת שמים עליהם" (כמדובר פעם בארוכה³²). וכפי שהי' בימים ההם, הנה "הימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר", וישנה ההבטחה ש"ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"³³, ומתוך "אורה ושמתה וששון ויקר"³⁴ עומדים בתנועה של מס"נ, ועד שממעמד ומצב ד"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"³⁵, יהי' "מיסמך

(25) דברי הימים א כח, ט. וראה תניא	(30) שם ח, יז.
קו"א קנו, ב. ובכ"מ.	(31) בספרו מחיר יין על מג"א עה"פ.
(26) שבת פח, א.	(32) ראה שיחת פורים תשכ"א ס"ג (תו"מ
(27) ראה פרש"י מקץ מא, טו. מב, כג.	ח"ל ע' 136). וש"נ.
ועוד. ראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 93.	(33) אסתר ט, כח.
(28) מגילה טו, ב.	(34) שם ח, טז.
(29) אסתר ב, כ.	(35) מגילה יד, א. וש"נ.

גאולה לגאולה"³⁶, בביאת משיח צדקנו, גואל אחרון, שיבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

* * *

ח. איתא בתיקוני זהר³⁷, והובא בכמה דרושי חסידות³⁸, ש"יום הכפורים" הוא "כפורים", כמו פורים, והיינו, שיש לו דמיון לפורים; אמנם אין זה פורים עצמו, אבל זהו "כפורים", בכ"ף הדמיון.

וכמדובר כמ"פ³⁹ שכל הענינים שבנסתר דתורה צריכים להשתקף גם בנגלה דתורה:

איתא בגמרא²⁶: "מכאן מודעא רבה לאורייתא . . אעפ"כ, הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב⁴⁰ קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר", שזהו"ע של קבלת התורה.

והנה, במאמר הגמרא הנ"ל אינו ברור אם הכוונה היא למ"ת שבחג השבועות, או למ"ת שביום הכפורים — "יום חתונתו זה מתן תורה", "יום הכפורים, שניתנו בו לוחות האחרונות"⁴¹.

אבל, ידוע⁴² שהענין ד"מודעא רבה לאורייתא" קאי על תורה שבעל-פה, והרי החידוש דתושבע"פ הי' בזמן מ"ת דלוחות אחרונות, כדאיתא בגמרא⁴³ "אלמלא (לא) חטאו ישראל, לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד", ובמדרש⁴⁴ איתא "אמר לו הקב"ה (למשה) אל תצטער בלוחות הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות, הו"ד⁴⁵ ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושי", ומזה מובן, שהשייכות דפורים למ"ת היא ליום הכפורים שבו ניתנו לוחות אחרונות, שעיקר ענינם הוא תושבע"פ.

ומדברי הגמרא הרי זה נמשך גם בדברי הפוסקים — שזהו מ"ש

(42) ראה מפרשי הע"י לשבת שם. וראה

(36) שם ו, סע"ב.

גם שיחת פורים תשכ"א סל"ב (תו"מ ח"ל ע' 160).

(37) תכ"א (נז, ב).

(38) ראה תו"א מג"א צב, ד. צה, ד. קא, וש"נ.

(43) נדרים כב, ב.

א. ובכ"מ.

(44) שמו"ר רפמ"ו.

(39) ראה לעיל ריש ע' 62. וש"נ.

(45) איוב יא, ו.

(40) אסתר ט, כז.

(41) תענית כו, ב (במשנה) ובפרש"י.

בהלכות גדולות⁴⁶ ובשאלתות דרב אחאי גאון⁴⁷, שיום הפורים חשוב כיום מ"ת⁴⁸.

ט. ונוסף על ענין התורה שמודגש בפורים — מודגש בו גם ענין הצדקה:

מצינו בשל"ה שמחלק בספרו את המועדים וקובע לכל מועד שם מיוחד, שהחלק שבו מדבר אודות יום הכפורים נקרא "מסכת יומא עמוד התשובה", והחלק שבו מדבר אודות פורים נקרא "מסכת מגילה עמוד הצדקה", "כי בו נצטוו ביתר שאת מתנות לאביונים"⁴⁹.
ובהקדמה:

בימי הפורים ישנם כמה מצוות: מקרא מגילה, אמירת "ועל הנסים", סעודת פורים, "משלוח מנות איש לרעהו", וגם "מתנות לאביונים".

אבל, כמדובר כמ"פ⁵⁰, כל שאר הענינים יש להם הגבלה, וכמו מקרא מגילה, שלאחרי שקורין את המגילה פעם אחת (בלילה וביום), אסור לקרותה עוד פעם בברכה (אא"כ קורין אותה למי שלא שמעה עדיין), ועד"ז בנוגע לאמירת "ועל הנסים", וכיו"ב;

אך ישנם ג' ענינים שלכאורה אין להם הגבלה — סעודת פורים, משלוח מנות איש לרעהו, ומתנות לאביונים — שיש להם שיעור והגבלה רק למטה: סעודת פורים — "שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו", משלוח מנות איש לרעהו — שתי מנות לאיש אחד, ומתנות לאביונים — שתי מתנות לשני עניים⁵¹.

אמנם, ביניהם גופא — פוסק הרמב"ם⁵²: "מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו", כך, שהעדר ההגבלה בסעודת פורים ומשלוח מנות איש לרעהו אינו מגיע להעדר ההגבלה שבמתנות לאביונים⁵³.

ולא עוד אלא שזהו חילוק שבאין ערוך — כמובן מהמשך דברי הרמב"ם בביאור הטעם ש"מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים

(50) ראה שיחת פורים תשח"י ס"ה (תו"מ חכ"ב ס"ע 120 ואילך).
(51) רמב"ם הל' מגילה פ"ב הט"ו-טז.
(52) שם הי"ז.
(53) ראה גם שיחת פורים תשכ"א ס"כ (תו"מ ח"ל ע' 148).

(46) הל' מגילה קרוב לסופן.
(47) ויקהל שאילתא סז (וראה העמק שאלה שם אות ו').
(48) ראה גם שיחת פורים דאשתקד סנ"ב (תו"מ חל"ג ע' 222).
(49) שלי"ה רס, סע"א.

מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו", "שאינן שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה"⁵⁴, והיינו, שכאשר מרבה במתנות לאביונים אזי יוצא מגדר והגבלה של נברא ונעשה "דומה לשכינה", שזהו ע"ד החילוק שבין נברא לבורא, שזהו חילוק שבאין ערוך. ונמצא, שאף שיש בפורים כו"כ ענינים, הרי הענין שעל ידו "נדמה לשכינה" נעשה ע"י עמוד הצדקה דוקא.

וזהו גם הטעם שנקל ביותר לקיים מצות מתנות לאביונים⁵⁵:
 בכל שאר הענינים יש צורך בכמה תנאים כדי לקיים, ועד שאפילו במשלוח מנות איש לרעהו, הרי נוסף לכך שצריך להיות שתי מנות, יש דעה בפוסקים⁵⁶ שלא מספיק ליתן איזה מאכל או משקה, אלא צריך ליתן דבר שיכול להקרא בשם "מנה", מנה הראוי לשמה; משא"כ מתנות לאביונים — די בפרוטה בלבד כדי לקיים המצוה, שתי פרוטות לשני עניים⁵⁷.
 כלומר: כיון שמתנות לאביונים הוא ענין הכי מוכרח — הנה דוקא מצד זה ניתן לקיימו בקלות יותר; ובגלל שזהו ענין שעל ידו "נדמה לשכינה", שהיא בבחי' "נמנע הנמנעות"⁵⁸ — הרי זה דוקא באופן של העדר תפיסת-מקום בגשם, וע"ד "מרום וקדוש אשכון (דוקא) ואת דכא ושפל רוח"⁵⁹, ולכן, במתנות לאביונים מספיק דבר הכי מועט כדי לקיים את המצוה, ודוקא ע"י נעשה הענין היותר גדול — "דומה לשכינה".

י. ועד"ז בעבודתו של כאו"א מישראל:

ההתחלקות דכללות עבודת האדם — כפי שרואים גם בציוור הגוף — היא באופן שישנו ענין השכל וענין המעשה; עולם העיוני — עולם השכל והמחשבה, שזהו"ע התורה, ש"היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"⁶⁰, ע"י העיון במחשבה, והדיבור בפה — "למוציאיהם בפה"⁶¹ — שקשור עם המחשבה; ועולם המעשה.
 ו"המעשה הוא העיקר"⁶², כמודגש בפורים, שאף שחשוב כיום מ"ת, נקרא בשל"ה בשם "עמוד הצדקה", וכמ"ש הרמב"ם שהענין ש"נדמה

58) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. הובא ונת' בס' החקירה להצ"צ לד, ב ואילך. ובכ"מ.
 59) ישעי' נז, טו.
 60) ואתחנן ד, ו.
 61) עירובין נד, רע"א.
 62) אבות פ"א מי"ז.

54) ראה גם שיחת פורים דאשתקד סל"ט (תו"מ חל"ג ע' 212). וש"נ.
 55) ראה שיחת פורים דאשתקד סל"ו ואילך (תו"מ חל"ג ע' 209 ואילך). וש"נ.
 56) ראה נטעי גבריאל הל' פורים פנ"ז ס"ג. וש"נ.
 57) ראה שם רפס"ה. וש"נ.

לשכינה" הוא דוקא ע"י מתנות לאביונים, מצות הצדקה, ש"שקולה כנגד כל המצוות"⁶³, שזהו ענין המעשה, אלא שצריך להיות בסבר פנים יפות, באופן ש"מפייסו"⁶⁴, שזהו"ע הדיבור והמחשבה כפי שקשורים עם המעשה.

ובשניהם צריך להיות ענין המס"נ, כתורת הבעש"ט הנ"ל:

בנוגע לתורה — יכולים לשאול: הרי התורה היא חכמה עמוקה, ומי שיש לו המשכה ועריבות ("געשמאָק") בלימוד חכמות, יכול ללמוד תורה מצד ענין החכמה. וא"כ, מהו הצורך בענין המס"נ?!

ועד"ז בנוגע לצדקה: מהו הצורך ב"יהודים" דוקא, ענין המס"נ — בה בשעה שרואים שגם אצל אוה"ע מקובל ענין הצדקה בתור דבר שעליו העולם קיים?!

אך הענין הוא — שאצל בני"י, ש"אתה בחרתנו מכל העמים"⁶⁵, שונה גם ענין התורה והצדקה:

לימוד התורה צריך אמנם להיות באופן של הבנה והשגה דוקא, אבל הגישה לזה צריכה להיות באופן ש"ברכו בתורה תחילה"⁶⁶, והיינו, שלפני שמתחיל ללמוד מברך "ברוך אתה ה' נותן התורה", שיודע שזוהי חכמתו של הקב"ה ש"נעלמה מעיני כל חי"⁶⁷, אלא שבחסדו הגדול נתן לנו הקב"ה את תורתו, לאחרי שנשתלשלה וירדה למטה שתהי' מובנת גם לנשמה בגוף.

ועד"ז בקיום מצות הצדקה:

בודאי צריכה להיות מדת הרחמנות, כמארז"ל⁶⁸ "מה הוא חנון ורחום אף אתה הי' חנון ורחום", אבל, העילוי ותכלית השלימות בענין הצדקה הוא — כאשר עשיית הצדקה היא כדי לקיים מצות קונו, והיינו, לא מפני שזהו רצונו, אלא באופן שמוסר נפשו ורצונו לנותן התורה ומצוה המצוה.

ואז תהי' נתינת הצדקה (לא רק באופן של מדידה והגבלה, כמו כאשר נתינת הצדקה היא ע"פ שכל, אלא) ביד רחבה, ובלשון הרמב"ם: "להרבות במתנות לאביונים", מבלי לעשות חשבונות אם עי"ז יחסר בהמצטרך לו ולבני ביתו, כיון שהיסוד לנתינת הצדקה התחיל מצד מסירת נפשו ורצונו להקב"ה.

63) ב"ב ט, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

64) שם, ב.

65) נוסח תפלת יו"ט.

66) גדרים פא, א. וש"נ. וראה לקו"ש

חט"ו ע' 3. וש"נ.

67) איוב כח, כא.

68) שבת קלג, ב.

והקב"ה מבטיח שע"י לימוד התורה באופן של הקדמת נעשה לנשמע (שהרי בפורים "קיימו מה שקיבלו כבר"), הרי זה נמשך במעשה הצדקה — ש"אין ישראל נגאלין אלא בצדקה"⁶⁹, בגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו.

* * *

יא. אע"פ שיום הכפורים הוא "כפורים" בכ"ף הדמיון, מ"מ, ישנם כמה מעלות ביוהכ"פ, ועד שנקרא "יום הקדוש"⁷⁰ מכל השנה כולה, משא"כ ימי הפורים שאפילו מותרים במלאכה; וביחד עם זה, ישנו ענין כפורים שלא זו בלבד שמשותווה ליוהכ"פ, אלא שיוהכ"פ הוא רק בכ"ף הדמיון אליו, כיון שפורים הוא נעלה יותר ממנו.

ויובן ע"פ המבואר בספרי קבלה, ומובא גם בלקו"ת דרושי ר"ה⁷¹, ש"יוהכ"פ נקרא ג"כ ראש השנה בכתוב⁷² והוא בחי' נשמה ופנימיות", שזהו ענין הראש בספירות שלמעלה, ומבאר גם ענינם של שאר הימים טובים, כולל גם "חנוכה ופורים שהם תרין ירכי קשוט", נצח והוד⁷³, וכיניהם גופא, הנה ברוב המקומות מבואר שפורים הו"ע ספירת הנצח⁷⁴.

יב. והענין בזה:

ראש — ענינו הבנה והשגה, ובזה גופא יש חיצוניות ופנימיות, וא"כ, יוהכ"פ שהו"ע הראש בפנימיות, הוא עיקר ופנימיות ההבנה וההשגה, לאחרי שבאים לאמיתתה.

ואילו מדת הנצח — הרי היא למטה משכל האדם, ואינה אלא ההחלטה בלבד שבאה לאחרי ההתבוננות בשכל; אבל, לאידך גיסא, רואים בפועל, שאין זה ענין שמדוד דוקא לפי ההבנה וההשגה והשכל שלו, אלא כאשר בא לידי נצחון, אינו מתחשב בשכל, ואפילו לא ברצון ותענוג, ובלבד שיהי' בפועל כפי שהוחלט אצלו, כפי שרכינו נשיאנו מבאר בארוכה בהמשך באתי לגני של ימי ההילולא⁷⁵.

וכפי שמבאר שם בנוגע למלך גדול, ש"משכמו ומעלה גבוה מכל

נדדים כג, ב. רא"ש סוף יומא.
73) ראה תקו"ז חדש צג, ג"ד.
74) ראה פ"ח שער מקרא קודש פ"ד, ושם קודם שער ר"ה. שער הכוונות ענין ר"ח. הגהות שמן ששון על שה"כ דרוש חנוכה סק"ב. כנפי יונה סנ"ג, הובא בשל"ה רסב, סע"ב.
75) פי"א (סה"מ תש"י ע' 131 ואילך).

69) ראה תניא אגה"ק רס"ד, ובהנסמן ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" לשם (ע' יו"ד).
70) ראה שבת קיט, א. זח"ב מז, א. אוה"ת נ"ך ע' רעח. סהמ"צ להצ"צ קעט, א.
71) נח, א.
72) יחזקאל מ, א. וראה תוד"ה ואת —

העם⁷⁶, היינו, שאפילו "שכמו" גבוה יותר מההבנה וההשגה (ראש) של כל העם, ועאכו"כ ששכלו (שלמעלה משכמו) גבוה שלא בערך לגבי השכל של כל העם, שלכן יש אצלו כל ענין הנהגת המלוכה וגם אוצרות המלוכה, "סגולות האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור, אשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר, וכמוס וחתום מעין כל רואה", ואין מעמד ומצב שיביא את המלך לגלות את האוצרות — הנה "כאשר חפץ באיזה דבר וישנו מנגד לזה, אז עומד בנצחון כנגדו ומוציא נצחוננו", ובשביל "ניצוח המלחמה הוא מבזבז כל האוצרות", לא רק האוצרות שלו, אלא גם מה שכנסו אבותיו ואבות אבותיו.

ולכאורה אינו מובן:

ענין שמנגד אל המלך הוא בודאי למטה מהמלך, שהרי "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא"⁷⁷, ובפרט בנדו"ד, שהמשל ממלך בהמשך ההילולא הוא בנוגע למלכו של עולם, כך שודאי הדבר שהמנגד הוא למטה ממנו, ואין זה אלא שעלה ברצונו שיוכל להיות מנגד אליו.

וא"כ, איך שייך לומר שכל האוצרות היקרים שכנסו אבותיו ואבות אבותיו, והם באופן ש"נעלמה מעיני כל חי" — כדאי לבזבז אותם בשביל לנצח ענין שלמטה ממנו, שאינו בערך כלל לגבי מלכו של עולם?!

והביאור בזה — שכיון שזהו ענין הקשור עם מדת הנצח, הרי אע"פ שאין זה ענין של הבנה והשגה, ורק אחרי שעלה ברצונו, יש לו בזה תענוג, ואח"כ מבין זאת גם בשכל, ומזה נשארת ההחלטה שהנהגת המלוכה צריכה להיות באופן כזה — הנה החלטה זו מגעת בעצם הנפש, למעלה מכח השכל, כח הרצון, ואפילו כח התענוג, ומצד זה נעשה בזבז האוצרות שבשביל שכל רצון ותענוג כשלעצמם לא הי' מבזבז אותם.

יג. וככל הדברים האלה כן הוא גם בעבודת האדם, שהרי כל ישראל מלכים הם⁷⁸:

עבודת ה' צריכה להיות בכל כחות נפשו — הן בשכל והן ברגש הלב, ועאכו"כ במדת הנצחון.

והסדר בזה — שתחילה ישנה ההתבוננות בשכל, כפס"ד השו"ע⁷⁹ שקודם התפלה, לפני כל תפלה, ג' פעמים ביום, צריך להתבונן בגדלות

78) ראה תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב), ובהנסמן בנצו"ז שם (אות ד').
79) רמ"א ושו"ע אדה"ז או"ח רסצ"ח.
וראה אג"ק ח"א ע' רל. ע' ש. חט"ז ע' רעא.

76) שמואל-א ט, ב. וראה אוה"ת וירא (כרך ד) תשסד, ב. שה"ש (כרך ב) ע' תיד ואילך. ועוד.
77) ברכות נח, א.
78) ראה אוה"ת וירא (כרך ד) תשסד, ב. שה"ש (כרך ב) ע' תיד ואילך. ועוד.

הא־ל ובשפלות האדם, ואח"כ נשאר אצלו החלטה שהנהגתו תהי' ע"פ תורה, והיינו, שאפילו לאחר שכלתה ההתבוננות, ועוסק בענין אחר, נשאר אצלו הרושם של ההתבוננות שקדמה לזה, וההחלטה שצריך להתנהג ע"פ תורה, לפי הוראת השו"ע.

ובענין זה דורשים ממנו שההנהגה ע"פ תורה תהי' לא רק עד כמה שמגיעת ההבנה וההשגה שלו, אלא באופן של מס"נ.

כלומר: בעצם רוצה יהודי לקיים את רצון הבורא, וכמאמר רבינו הזקן⁸⁰ שיהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות, ובשעה שאינו מקיים רצון הבורא או שעובר על רצון הבורא, אזי נעשה נפרד מאלקות (כמבואר בארוכה בתניא⁸¹); אלא שיש צורך גם בענין ההבנה וההשגה בשכל, כדי שכל הכחות יהיו חדורים בכך, ומה גם שהשכל צריך להורות לו מהו רצון הבורא בנוגע לאופן הנהגתו; אבל לאחר שהשכל סיים את עבודתו, יש להסיר את המדידה וההגבלה של השכל, ולהתנהג באופן שלמעלה מהבנה והשגה — שזהו ענינו של פורים: "עד דלא ידע"⁸², שזוהי ההנהגה שמצד מס"נ.

יד. וזהו החילוק שבין פורים, מדת הנצח, ליוהכ"פ, בחי' הראש: מדת הנצח היא רק ההחלטה בלבד (שלאחרי ההתבוננות בשכל), שאין בה לא שכל ולא חיות וחמימות, כי אם באופן של עקשנות ש"כן יקום", ו"יקוב הדין את ההר"⁸³, שכך צריך להתנהג בחייו היום-יומיים. ולכן, אי-אפשר לקרוא זאת בשם "יום הקדוש" (כמו יוהכ"פ) — שהרי אין זה מעמד ומצב של "אור", שאינו מרגיש ענין הקדושה; יש לו רק החלטה נחושה שצריך להתנהג באופן כך וכך, בין אם הוא מרגיש זאת ובין אם לאו; כך כתוב בשו"ע, וכך הוא מתנהג.

ולאידך גיסא, כאשר העבודה היא מצד הבנה והשגה, בחי' ראש, הרי זו אמנם עבודה שיש בה עריבות ("א געשמאָקע עבודה"), אבל יש בה מדידה והגבלה, לפי שיעור הבנת השגת השכל; וכאשר באים לעבודה בפועל, שאז ישנם מניעות ועיכובים — לא מספיקה העבודה שמצד הבנה והשגה בלבד, אלא יש צורך בעבודה של מס"נ, ועד לאופן שמבזבז כל הכחות שלו, בדוגמת המשל המבואר בארוכה בהמשך באתי לגני.

וזוהי מעלת הנצח אפילו לגבי ההבנה וההשגה שבפנימיות הראש

81) פי"ד. פכ"ד.

82) מגילה ז, ב.

83) יבמות צב, א. וש"נ.

80) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שפד

(נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם ע' תקמו

(נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.

— שדוקא על ידה יכולים לנצח איזה אויב ושונא שיהי', כיון שאז עובד עבודתו מצד עצם הנפש, והרי עצם הנפש של יהודי מאוחד עם העצם שלמעלה, הקב"ה, ש"אין עוד מלבדו"⁸⁴, ובמילא לא שייך שיהי' על זה מונע ומעכב.

וזוהי גם ההסברה על החילוק שבין יוהכ"פ לפורים:

יוהכ"פ, עם היותו יום הקדוש, ובו כל ישראל דומין למלאכים⁸⁵, שהם שכלים נבדלים⁸⁶ (שכל, הבנה והשגה בלבד) — יש בו כמה מדידות והגבלות וענינים של שיעורים, גם בגשמיות, ודוקא בדרך זו "לוקחים" את ענינו של יוהכ"פ;

משא"כ פורים, אע"פ שמותר אפילו בעשיית מלאכה, ונכלל ב"ימי המעשה" — הרי דוקא אז אין מדידות והגבלות; מחד גיסא, צריך להיות דוקא ענין של אכילה ושתי', שזהו מג' הדברים שבהם דומים לבהמה⁸⁷, ולא ידך גיסא, הנה דוקא ע"י האכילה ושתי' באופן ד"לבסומי עד דלא ידע", "לוקחים" את ה"לא ידע" שלמעלה, העצם שלמעלה, שקשור עם עצם הנפש שלמעלה מהבנה והשגה ("לא ידע"),

ועד שממשיכים זאת בענינים של פועל, שנעשה "אורה ושמחה וששון ויקר", ו"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁸⁸ — אורה ושמחה וששון ויקר בענינים הגשמיים.

* * *

טו. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ראשית גוים עמלק.

* * *

טז. המאמר שנאמר זה עתה הוא מאמר של אדמו"ר הזקן, שנמצא ב"ביכל" ששלחו לכאן לא מזמן, הכולל מאמרי אדמו"ר הזקן משנת תקס"ב, ונכתבו ע"י בנו ממלא מקומו, אדמו"ר האמצעי, ואח"כ הי' ה"ביכל" אצל ממלא מקומו, הצמח-צדק, שלכן בכמה מקומות נרשמו בו הגהות בכת"י הצ"צ, ועל כריכת ה"ביכל" כותב הצ"צ: כת"י מו"ח⁸⁹. אלא, שבביכל הנ"ל המאמר הוא משבת פ' זכור⁹⁰, והתחלתו היא

(87) חגיגה טז, א.

(88) שבת סג, א. וש"נ.

(89) ראה "פתח דבר" למאמרי אדה"ז

תקס"ב (קה"ת — תשכ"ד).

(90) שם ע' קסז ואילך.

(84) ואתחנן ד, לה.

(85) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סי"ח ס"ג.

סתר"י ס"ט. סתר"ט ס"ט. וש"נ.

(86) מו"נ ח"א רפמ"ט. וראה תניא אגה"ק

ס"כ (קכט, ב).

"זכור את אשר עשה לך עמלק"⁹¹, ומיד לאח"ז ממשיך "כתיב⁹² ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד";

אבל, כפי הנראה, שהיו נזהרים שלא לפתוח את המאמרים באופן שלא הי' רגיל עד עתה⁹³, ובנוגע למאמרי פורים, לא מצאתי מאמרים שמתחילים בפסוק "זכור את אשר עשה לך עמלק", ויש כמה מאמרים שמתחילים בפסוק "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד", לכן התחלתי המאמר בפסוק "ראשית גוים גו".

יז. וכמו בכל עניני תורת החסידות, שענינה הוא לבאר ולהסביר פנימיות התורה באופן שיהי' מובן גם בשכל אנושי, ועד לשכל של נפש הבהמית, ובאופן שלא ישאר רק בהבנה והשגה בחב"ד שבמוח, אלא יומשך גם ברגש הלב, ומשם גם למעשה בפועל, ש"המעשה הוא העיקר", ולכן, בדרושי חסידות נתבאר סוף-סוף גם ההוראה בעבודת האדם לקונו, שזהו ה"בכך" והמעשה בפועל של כל הענינים שבתורה,

— וכתורת הבעש"ט⁹⁴ שכל דבר שיהודי שומע או רואה, אין זה במקרה, אלא בהשגחה פרטית, כדי שילמד מזה הוראה בעבודתו להשי"ת, שזוהי תכלית בריאתו בעולם, כמאמר המשנה⁹⁵ "אני נבראתי לשמש את קוני". ובהתאם לכך מבארת גם תורת החסידות כיצד מתבטא כל ענין בעבודת האדם לקונו בכל דור ודור, בכל אחד ואחת מישראל — הנה כן הוא גם בנוגע למלחמת עמלק:

אע"פ ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו", שלפני מאות שנים, בשנת ב' אלפים תמ"ח, כאשר בני"י היו "בדרך בצאתכם ממצרים"⁹¹, אזי "ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידיים"⁹⁶ — הנה כיון שסיפור זה קבע הקב"ה בתורה, ואמר, שתורה היא מלשון הוראה⁹³, ללמד כיצד צריכים להתנהג, והתורה היא נצחית⁹⁷, שהיא בתקפה ובמילואה בכל מקום ובכל זמן, וקבע חיוב מצות לימוד התורה על כאו"א מישראל — הרי מובן, שסיפור זה ע"ד מאורע שאירע לפני שנים רבות, יכול להיות דוגמתו בחייו של כאו"א מישראל, בכל זמן ומקום, גם בשנה זו, שנת ה' אלפים תשכ"ג, ובמקום זה, במדינה פלונית; ועל זה יש צורך בכל פרטי הענינים שנאמרו בפרשת "זכור את אשר עשה לך עמלק".

ואילך. וש"נ.

95 קידושין בסופה.

96 בשלח יז, ח.

97 תניא רפי"ז. ובכ"מ.

91 תצא כה, יז.

92 בלק כד, כ.

93 ראה גם תו"מ חי"ח ס"ע 181. וש"נ.

94 ראה כתר שם טוב בהוספות סרכ"ג

וענין זה מבאר אדמו"ר הזקן במאמר הנ"ל, כיצד יכול להיות הענין דמלחמת עמלק אצל כל אחד בעבודתו.

וכיון שאין כוונת התורה לספר דבר כדי להכביד על הלב, אלא כדי להורות כיצד לתקן ולשפר ולבוא לתכלית הרצוי' — נתבארו במאמר לא רק הענינים הבלתי־רצויים שצריכים להזהר מהם, אלא ישנה גם ההבהרה בנוגע לזה שמאיזו סיבה שתהי' נכשל בדבר, שמובטח הוא מזה ש"לא ידח ממנו נדח"⁹⁸, שאם רק ירצה, יוכל לחזור ולעלות על דרך הישר, דרך החיים, שזוהי דרך תורתנו תורת חיים, ע"י קיום המצוות עליהם נאמר⁹⁹ "וחי בהם", היינו, שחיותו של יהודי היא "בהם", ע"י המצוות.

יח. ובענין זה מבהיר רבינו הזקן נקודה כללית ועיקרית:

שלא כדעת הטועים שצריכים להזהר רק ממדות רעות כפשוטם, כמו אהבה זרה וכיו"ב, כי, אף שבודאי צריכים להזהר מז' האומות, שכנגדם הם ז' המדות רעות שברגש הלב, מאהבה ויראה עד לענין הדיבור כו' (כמבואר ענינם באגה"ק¹⁰⁰ ד"ה להבין משל ומליצה, בביאור הענין ד"אנכי עפר ואפר"¹⁰¹), הרי העבודה בענין זה אינה קשה כ"כ, לפי ערך, כיון שגם שכל הפשוט יודע ששנאת אדם היא דבר בלתי־רצוי, והרדיפה אחר תאוות ואהבות זרות היא דבר המהרס לא רק חיים רוחניים אלא גם חיים גשמיים.

הן אמת שהיצה"ר מנסה להכשיל גם בענינים אלו, וצריך ללחום נגדו, ועד שיש צורך בענין של מס"נ (כתורת הבעש"ט הנ"ל), אבל אעפ"כ, בנוגע לשבע מדות הרעות, ז' האומות, אין הכרח שתהי' המלחמה "מדור דור"¹⁰², אלא יש אפשרות שהאדם יפטר מהם, והיינו, שמגיע למעמד ומצב של שלימות, שאין לו להתיירא מהם, כיון שכבר קיים בהם הצינור "לא תחי' כל נשמה"¹⁰³ (כמבואר ענינו במאמר¹⁰⁴).

אבל ישנה מלחמה שהיא קשה הרבה יותר, ועלי' נאמר¹⁰² "מלחמה גו' מדור דור", היינו, שזוהי מלחמה שישנה בכל "דור", באיזה שורה¹⁰⁵, מעמד ומצב שבו נמצאים — שזוהי מלחמת עמלק:

עמלק — אינו מזרע הגויים; הוא מזרעו של עשו, עליו נאמר¹⁰⁶

98 ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה הלי' ת"ת	103 פ' שופטים כ, טז.
לאדה"ז פ"ד סה"ג. תניא ספל"ט.	104 מאמרי אדה"ז שם ס"ע קסח ואילך.
99 אחרי יח, ה.	וראה גם בהמאמר דלעיל פ"ד (לעיל ע' 193).
100 סט"ו.	105 ראה לקו"ת מסעי צה, ב. יהל אור
101 וירא יח, כז.	ע' תקמט. ובכ"מ.
102 ס"פ בשלח.	106 מלאכי א, ב.

"הלא אח עשו ליעקב", והגישה שלו היא לבוא לכל אחד לפי ענינו, ולנסות אולי יצליח להטותו מדרך החיים.

ועד שיכול לבוא גם ליהודי ש"יודע את רבונו" ולנסות למצוא את הדרך שיהי' "מכוין למרוד בו"¹⁰⁷:

מדובר אודות יהודי ש"יודע את רבונו" — הוא למד תורה, ולמד ענינים שבהם מדובר אודות גדלות השם, כל עניני סדר השתלשלות ובריאת העולמות. והוא לא מרמה את עצמו; הוא אכן למד בדרך כזו עד שנעשה "יודע את רבונו".

ולאחרי כל זה, מוצא "עמלק" את הדרך לגשת גם אליו, באמרו: הן אמת שהוא "יודע את רבונו", אבל, מהי הסתירה "למרוד בו"?! ... אלא מאי, להיותו בעל-שכל, לא תהי' זו סתם מרידה, אלא "מכוין (בשכלו) למרוד בו", שמנצל את השכל "למרוד בו".

ואף שלכאורה קשה איך יתכן שיהיו שני הפכים — שלומד אודות גדלות הבורא, שברא את העולמות ומשגיח בהשגחה פרטית, ואעפ"כ, לא זו בלבד שנכשל בדבר-תאוה, שזוהי מרידה ללא כוונה, אלא הוא גם "מכוין למרוד בו"?! — הנה מצד ענין השכל יכול להיות כן:

שכל — אינו אומר לאדם כיצד להתנהג; שכל הוא דבר קר, — וכמאמר הידוע¹⁰⁸ של רבינו הזקן בנוגע לאחדים מתלמידיו בהמליצו עליהם את לשון הגמרא¹⁰⁹ "זוטר דבכו מחי' מתים", ביחס לענין השכל, כי, ענין המיתה הו"ע הקרירות, העדר החמימות, חיות והתלהבות, ואין לך דבר קר יותר מהקרירות של השכל¹¹⁰ — מצד השכל, יכולה להיות מחשבה והתבוננות בעניני גן-עדן, ובאותה הבנה ועמקות יכול לחשוב ולהתבונן בעניני גיהנם; להתבונן בעניני טוב, ובאותה מדה, להתבונן בעניני רע.

השכל רק מבאר שאם האדם יתנהג באופן כך, יהיו התוצאות באופן כך, ואם יתנהג באופן הפכי, יהיו התוצאות באופן הפכי; ולאחרי כן — יכול האדם לעשות כרצונו, ואין זה נוגע להשכל.

וכמ"ש הרמב"ם במורה נבוכים¹¹¹, "שבשכל הוא מבחין בין אמת לשקר .. מכיר את האמת מן השקר", "ואילו מגונה ויפה הם .. לא מן

(109) ע"ז יו"ד, ב.

(110) ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ס"ע שעא (נעתק ב"היום יום" יא סיון).

(111) ח"א פ"ב.

(107) ראה ד"ה זכור תרס"ה פ"ג בהערה

(סה"מ תרס"ה ע' ריג). לקו"ש חכ"א ע' 193 הערה 38. וש"נ.

(108) ראה סה"ש תש"ג ע' 99.

המושכלות"; מצד השכל "אין טוב ורע כלל, אלא יש שקר ואמת". כלומר: העובדה שמעשה כזה מביא תוצאה כזו — הרי זה אמת, ואם נאמר שמביא תוצאה אחרת — הרי זה שקר; אבל עדיין אין זה מכריח אם זה טוב או רע.

וכיון שהשכל אינו מתערב בעניני טוב ורע — הרי מצד השכל, יכול האדם להשאיר בשטח השכל ובמדידות והגבלות של השכל, וכאשר מעירים לו בנוגע להנהגתו, אומר: "מיינד¹¹² יור אָן ביזנעס" ... ואילו הוא — לא איכפת לו מה יהיו התוצאות; לא איכפת לו "למרוד בו", אע"פ שלאחרי כן ילקו אותו בגלל זה! ... עכשיו הוא רוצה דוקא להראות "קונץ" שאע"פ שהוא "יודע את רבונו", ביכלתו "למרוד בו", ולא עוד אלא שהמרידה היא באופן של כוונה, הבנה והסברה — "מכוין למרוד בו".

מי שאינו "יודע את רבונו", הוא לא מבין בעניני ידיעת הבורא — אינו יכול להיות "מכוין למרוד בו". — הוא יכול להיות שקוע בתאוות, וגם בענין זה צריך למלחמה, אבל אין זו "מלחמה .. מדור דור", שהרי ביכלתו להתייגע על איזו מדה בלתי טובה עד שיעקרנה מן השורש לגמרי; אבל מי שעבודתו וחיייו הם בהבנה והשגה שכלית, ועד ש"יודע את רבונו" — יכול להיות אצלו מעמד ומצב שיגיע אמנם להכיר מהו אמת ומהו שקר, ואעפ"כ, יתכן שיהי' לו חשק לחיות ב"עולם השקר" ...!

יט. ומבאר במאמר שיש ענין נוסף בעמלק — בדקות יותר: כאשר עמלק רואה שאינו מצליח לפעול על האדם להיות "מכוין למרוד בו", אזי מנסה לפעול עליו ענין קל יותר — "אשר קרך"¹¹³: הנני מסכים עמך — אומר לו עמלק — שבהיותך "יודע את רבונו", שהוא "אֵל גדול ונורא"¹¹⁴, עליך להתנהג כרצונו: להניח תפילין, ללבוש ציצית, לאכול כשר וכו' וכו'; אבל מהי ההתלהבות בזה? ...! הנך בן-אדם עם ראש על הכתפיים, מתון ומיושב, ומבין כל דבר בהבנה והשגה,

— ואדרבה: את כל שכלך השקעת בלימוד התורה, עד שנעשית מציאות של תורה, כדברי הגמרא¹¹⁵ שתחילת הלימוד הוא "בתורת ה'",

(114) עקב ז, כא.

(115) ע"ז יט, א.

(112) = עסוק בענינים שלך; אל תתערב

בענינים שלי.

(113) תצא כה, יח.

ואח"כ — "ובתורתו יהגה"¹¹⁶, כך, שנעשה מציאות אחת עם התורה (אלא, שזהו רק באופן שהוא למד תורה, אבל לא שהתורה לימדה אותו¹¹⁷) — וא"כ, מהי ההתפעלות לומר ברכה מתוך חיות והתלהבות, ברעש גדול ומתוך ריקוד?! — לא מתאים לבעל-שכל "לצאת מהכלים"; הכל יודעים שתכונת השכל היא התיישבות וקרירות, ולא התפעלות ופזיזות. וכמסופר בגמרא במסכת שבת²⁶ בסוגיא דמ"ת, אודות טענת הצדוקי לרבא — "עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו .. ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו קבליתו, ואי לא לא קבליתו": הצדוקי — שענינו הוא שחולק על הפרושים — טוען: כיון שהתורה ניתנה להבנה והשגה, א"כ, מדוע זקוק הוא לדברי אביי ורבא בפירושה לתושב"כ; הוא יעיין ויטייגע בתושב"כ, ויגיע בעצמו למסקנת הדברים כמו שהגיעו אביי ורבא.

וכמו"כ טוען בנוגע לרבא שסומך על דברי התנאים: למה להתנהג כ"עמא פזיזא", שכיון שה"תנא" אמר כך וכך, צריך ה"אמורא" לסמוך על דבריו — הרי גם אמורא יכול להיות "סמוך איש מפי איש", וא"כ, אינו מוגבל להיות תלוי בתושבע"פ, כיון שהוא בעצמו "תורה שבעל פה" ! ועל זה השיב לו רבא: "אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת"¹¹⁸ ישרים תנחם", דוקא אנו, שמקדימים נעשה לנשמע, מתקיימת אצלנו התורה (גם תושב"כ);

אבל אלו שרוצים ליטול חלק מהתורה, ולומר, שחלקה השני הוא בבעלותם, באמרו: "לא נופל אנכי ממנו", מהאמורא או התנא וכו', ולכן, רצונו תחילה לשמוע ולהבין, ואז יחליט אם צריך לקיים את דברי הגמרא, פוסקים ראשונים ופוסקים אחרונים, והיינו, לפי שאינו חש רגש של התפעלות מפני דבר השם, באמרו, שזהו ענין שנתן הקב"ה לו שיהי' מושג בשכלו — הנה זו היא הגישה השני' של עמלק: "אשר קרך בדרך" ! עליך ללמוד ולקיים ולעשות הכל, אבל, מהו ענינה של "שמחת-תורה" ומהו ענינו של "פורים"?!... — בהיותך אדם מיושב, עליך ללכת במתינות ("סטאטעטשנע"), ולקיים המצוות בעתם ובזמנם, אבל אין מה להתפעל!... ומוסיף להביא ראי' מתורת החסידות:

אילו לא הי' חסיד, ולא הי' לומד אודות גדלות הבורא — הנה כאשר מספרים לו שהקב"ה ברא עולם גדול כ"כ, אזי בא לידי התפעלות;

118) משלי יא, ג.

116) תהלים א, ב.

117) ראה תו"מ חט"ו ריש ע' 98. וש"נ.

אבל לאחר שלמד חסידות ויודע ש"אין עוד מלבדו" — מה יש לו להתפעל מזה שהקב"ה ברא "שית אלפי שנין הוה עלמא"¹¹⁹, וברא כו"כ עולמות, ועד לעולמות אין מספר, כדאיתא בזהר¹²⁰: "ועלמות אין מספר"¹²¹, א"ת עלמות אלא עולמות"; לאחר שלמד בתורת החסידות אודות גדלות הבורא — מה יש לו להתפעל מזה שהקב"ה ברא עולמות אין מספר?! (כפי שמצינו סגנון כזה במאמר חסידות¹²²).

ובכן: צריכים לדעת שגם זו היא מלחמת עמלק;

וצריכים לדעת שאין זה הסוף; הקרירות היא רק התחלה, כמ"ש "ראשית גוים עמלק", והיינו, שענינו של עמלק שפועל קרירות בעיני תומ"צ וקדושה היא רק התחלה, כי, בכחות הנפש ישנו ענין המשכת הלב, ענין האהבה, חיות והתלהבות ("קאָכן זיך"), וכאשר לא מנצלים זאת לעניני קדושה, הרי זה נעשה "ראשית גוים" — שמזה באים כל ז' האומות, הכנעני החתי וגו', כל ז' המדות הרעות.

וכידוע פתגם רבינו הזקן¹²³: "אין אַ פּוסטקע קלייבט מען זיך"...¹²⁴ פעם התאונן חסיד בפני רבינו הזקן על כך שנופלים לו מחשבות זרות... וענה לו רבינו הזקן: "אין אַ פּוסטקע" — כך נקרא ברוסיא "מקום פנוי", ובנדוד — כאשר המוח פנוי ממחשבות הקשורות עם אלקות, תורה ומצוות, אזי מתקבצים מחשבות זרות!...

וכמו בכח המחשבה, הרי זה גם בכל כחות האדם — שכאשר ישנו כח שנשאר ריק מתומ"צ ויהדות, אזי מתקבצים שם דברים הפכיים.

ועד"ז בנדוד: כאשר עמלק פועל שיהודי לא יהי' בתנועה של חיות והתלהבות; אין לו מה לרקוד עם התורה, די בכך שישב על הכסא, ויקיש באצבע אחת על חברתה... ועד"ז בשעה שצריך לשמוח בשמחה של מצוה, די לו בכך שמחליט במוחו ומחשבתו שצריך להיות שמח, אבל אין זה נוגע לשמחה בפועל, כי, מצד הנמצאים מסביבו לא מתאים לו לרקוד ולצאת מן הכלים — אזי "אין אַ פּוסטקע קלייבט מען זיך", כך, שתכונת השמחה מנוצלת באופן הפכי.

קלד). וראה גם תו"מ חכ"ב ע' 52. וש"נ.
 (123) ראה רשימות הרב"ש ריש ע' פ.
 וראה גם לעיל ע' 77. וש"נ.
 (124) כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק לרגע
 שקולו נשנק מבכי (הנו"ל).

(119) ר"ה לא, א. וש"נ.
 (120) ח"ג עא, ב. וראה ע"ז לה, ב.
 (121) שה"ש ו, ח.
 (122) ראה ד"ה זכור תרס"ה פ"ד (סה"מ
 תרס"ה ע' ריד). תרפ"ז פ"ו (סה"מ תרפ"ז ע')

כ. ומבואר במאמר, שיש עוד ענין בעמלק — כאשר אינו מצליח בב' הדרכים הנ"ל — בדקות עוד יותר:

הוא מסכים שכללות הנהגתו צריכה להיות בהתאם לכך ש"אני נבראתי לשמש את קוניי", ואומר לו "עשה כך", אבל, כל זה צריך להיות באופן ש"למען שמי יכבד ה'"¹²⁵: התכלית היא אמנם ש"יכבד ה'", אבל מתערב בזה גם הענין ד"למען שמי" — דכיון שנעשה שותף עם הקב"ה במעשה בראשית, הנה כאשר מכבדים את הקב"ה, צריכים לכבד — בדרך אגב — גם אותו, לפי שעל ידו מתמלא רצונו של הקב"ה בעוה"ז התחתון למטה מעשרה טפחים!... והמענה על זה:

הן אמת שאמרו רז"ל "לעולם ילמוד אדם תורה ויקיים מצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", אבל, אל לו לחשוב ששלימות העבודה היא באופן שלא לשמה, על מנת שיקרא רב, ראשישיבה וכיו"ב; אופן העבודה דשלא לשמה שייך ל"ערב רב" (כדאיתא בזהר¹²⁶), שהם אלו שגרמו לכך שבנ"י עשו עגל ואמרו "אלה אלקיך ישראל"¹²⁷, שעז"נ¹²⁸ "חטא העם הזה חטאה גדולה" (כמשנ"ת בהמאמר¹²⁹).

כא. ומעשה אבות סימן לבנים¹³⁰:

כל פרטי הענינים שאירעו לאבותינו בצאתם ממצרים — שעל זה אומרים ב"הגדה": "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו כו" ח"ו — הם בבחי' "סימן לבנים", והיינו, שאפילו "בצאתכם ממצרים", ו"בדרך", בדרך הוי', צריכים להזהר מהענין ד"למען שמי יכבד ה'", ועאכו"כ מהענין ד"אשר קרן בדרך", ענין הקרירות, ועאכו"כ מהענין ד"יודע את רבונו ומכוין למרוד בו".

אך ישנה ההבטחה — כמובא בסיום המאמר¹³¹ (אך לא נזכר לעיל) — ש"נשבע ה' בכתרו שעל הכסא שאין שמו שלם ואין כסאו שלם כו"י"¹³²:

כיון ש"מלחמה לה' בעמלק"¹⁰², והיינו, שמלבד הציווי "תמחה את

(129) מאמרי אדה"ז שם ע' קעא. וראה גם במאמר דלעיל פ"י (לעיל ע' 198).
 (130) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.
 (131) מאמרי אדה"ז שם ס"ע קעג.
 (132) ראה פרש"י ס"פ בשלח. תנחומא ס"פ תצא.

(125) ישע"י טו, ה. וראה במאמר דלעיל פי"א (לעיל ע' 199).
 (126) ראה תקו"ז ת"ו (כב, סע"א). וראה גם מאמרי אדה"ז שם ע' קעב.
 (127) תשא לב, ח.
 (128) שם, לא.

זכר עמלק¹³³, הנה גם הקב"ה אומר "מחזה אמוחה את זכר עמלק"¹³⁴ — הרי בטוחים אנו שסוכ"ס ננצח את המלחמה במילואה, ויהי "אחריתו עדי אובד", ויקויים היעוד¹³⁵ "והיתה לה' המלוכה", שיהי' שמו שלם וכסאו שלם, בביאת משיח צדקנו, בבנין בית מקדשנו, בקרוב ממש. [ניגנו ניגון, ואח"כ צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א שינגנו את הניגון "סטאורי-א-פיטור"].

* * *

כב. בהמשך להמדובר לעיל אודות ב' ענינים מדברי אדמו"ר הזקן: (א) משנ"ת במאמר¹³⁶ שיש מלחמה שהיא "מדור דור", בכל הדורות, ויש מלחמה שהיא מיוחדת לדור מסויים ולתקופה מסוימת, (ב) הפתגם "אין אַ פוסטקע קלייבט מען זיך", היינו, שכאשר ישנו מקום פנוי מיהדות, תורה ומצוות, הנה הטבע אינו סובל מקום פנוי, כך, שהמקום מתמלא בענינים אחרים, וכמארז¹³⁷ שכאשר "חרבה ירושלים" אזי "נתמלאה צור" — יש להתעכב על הענין שנוגע במיוחד לדורנו זה. ובהקדמה¹³⁸:

ישנם רבים שעומדים בהתפעלות גדולה מהתגליות שנתחדשו בחכמות חיצוניות בשנים האחרונות, ובכללות, בעשיריות השנים האחרונות. ובכן, האמת היא — ע"פ מ"ש¹³⁹ "אין כל חדש תחת השמש" — שמפורש הדבר בזהר [שמאז שנדפס לראשונה עברו כבר כמה מאות שנה, ועאכו"כ מאז שהי' בכתב, שנים רבות מקודם לכן, ועוד לפנינו, כשהי' בעל-פה עדיין; ובכל אופן, מאות שנים לפני תקופת התגליות הגדולות במדע], כידוע מאמר הזהר¹⁴⁰ על הפסוק¹⁴¹ "בשנת שש מאות שנה לחיי נח גו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה וגו'": "בשית מאה שנין לשתיאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא וכו'", היינו, שהחל משנת שש מאות לאלף הששי תתרכה החכמה בעולם, והמדובר הוא לאו דוקא בנוגע לחכמת התורה ואלקות, אלא בנוגע לחכמה סתם¹⁴². וישנה נקודה נוספת שכולם מתעכבים עלי':

(138) ראה גם תו"מ חל"ה ע' 131.	(133) ס"פ תצא.
(139) קהלת א, ט.	(134) בשלח יז, יד.
(140) ח"א קיז, א.	(135) עובדי' בסופו.
(141) נח ז, יא.	(136) מאמרי אדה"ז שם ע' קעב. וראה גם
(142) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 42 ואילך.	במאמר דלעיל פי"א (לעיל ע' 198 ואילך).
וש"נ.	(137) ראה פסחים מב, ב ובפרש"י. וש"נ.
	הובא בפרש"י עה"ת תולדות כה, כג.

לפני מאות שנים, הנה כדי להיות "מלומד" ו"איש מדע", הי' צריך אדם להתייגע במשך עשרות שנים, עד שלסוף ימיו יהי "איש מדע". משא"כ בתקופתנו, הנה ע"י שחילקו את המדע לכמה פרטים וחלקים, וע"י שמצאו דרכים כיצד לתפוס ולהבין באופן מהיר — גם בתקופת זמן קצרה יכולים להיות "מלומד" ו"איש מדע".

ובכן גם ענין זה מפורש בזהר הנ"ל — בהמשך הענין¹⁴³: "אפילו רביי דעלמא (דהיינו בחורים ונערים) זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא כו", ומסיים: "בההוא זמנא אתגליא לכלא, הה"ד¹⁴⁴ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' (שיהי' אז באופן ד"ה' אחד ושמו אחד"¹⁴⁵) ולעבדו שכם אחד".

כלומר: שלא כדעת הטועים שחכמות חיצוניות מביאים ראיה על היפך הקדושה, אלא אדרבה, ככל שיודעים אותם לאמיתתם, הולך וניתוסף הכרח הענין ד"אחד בארץ"²², היינו, שהעולם כולו חודר בענין של אחדות; לא כמו שחשבו פעם שישנם מאות דברים נפרדים שאין קשר ביניהם, אלא אדרבה — במשך הזמן מתחזקת יותר ההכרה בשלילת הפירוד; עדיין לא אוחזים ב"אחד", אבל הריבוי נתמצם למספר קטן של חלקים¹⁴⁶. ולא כמו בדורות שלפנ"ז, שהיו סבורים שזהו באופן של ריבוי מופלג, "נעשה" לשון רבים¹⁴⁷.

ומזה באים לידי הכרה במה צריכה להיות המלחמה בדורנו — דור שניתנו לו אפשריות כאלו שלא היו מעולם, ובעוונותינו הרבים, ולמרבה הצער הכי גדול, לא מנצלים זאת כלל, הן בנוגע לכלל והן בנוגע לפרט, כדלקמן.

כג. ולכל לראש — בענין שהוא ממוצע בין כלל הכי גדול לפרט הכי קטן:

הכל¹⁴⁸ רואים שישנה התעוררות נפלאה ("א געוואַלדיקע התעוררות") — כפי שקראו לה שם — לשוב אל המקורות. — לאמיתתו של דבר, שם זה (לשוב אל המקורות) אינו מתאים, כי, כאשר אומרים "מקור" סתם, אזי מדמיינים שזהו ענין שנמצא באיזה

תשי"ד סל"ט (תו"מ ח"א ע' 157). וש"נ.

147) לשון חז"ל — ב"ר פ"ח, ח.

148) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש

ח"ד ע' 1369 ואילך — תוכן קצר.

143) שם ק"ח, א.

144) צפני' ג, ט.

145) זכר' יד, ט.

146) ראה גם מכתב כ"ה אדר שנה זו (אג"ק

כ"ב ע' תכט). שיחת ש"פ צו, שושן פורים

מקום רחוק, וצריך לילך מהלך רב וגדול עד שמגיעים אליו. ואילו אליבא דאמת, כיון ש"לכל איש ישראל אחד צדיק ואחד רשע יש .. נפש .. (ש) היא חלק אלקה ממעל¹⁴⁹ ממש" (כמ"ש בהתחלת ספר התניא¹⁵⁰), הרי אינו צריך לילך מרחק רב עד שיגיע למקור; זהו ענין שנמצא במוחו ולבו, וצריך רק להסיר את המכסה, ההעלם וההסתור שהוטל על זה. — אבל ישנם כו"כ שרוצים לשוב אל המקורות, אלא שאינם יודעים היכן נמצא המקור — היכן נמצאת נפשו האלקית, ומהי הדרך ומה הם האמצעים שעל ידם יוכל להסיר את ההעלם וההסתור כו', ולכן מתהלך וצועק שהוא רעב וצמא ...!

ולהעיר מהמבואר בתניא¹⁵¹ בנוגע לדברי הנביא¹⁵² "הוי כל צמא לכו למים", ש"לפי פשוטו אינו מובן, דמי שהוא צמא כו', פשיטא כו', ולמה לו לנביא לצעוק עליו הוי". אך יש מצב של "צמאון לדבר השם"¹⁵³ באופן שלא יודעים היכן נמצא דבר השם, כך, שמתהלכים רעבים וצמאים.

וממתינים להיענותם של אלו שבחסד עליון או אפילו ע"י יגיעה עצמית נמצאים כבר אצל ה"מעייין" בתוך המים, שיקיימו את הציווי שהוא "כלל גדול בתורה": "ואהבת לרעך כמוך"¹⁵⁴ — לגשת אל הרעב והצמא, ולהסביר לו, שהרעב והצמא שלו הוא "לדבר השם", "דבר ה' זו הלכה" (כדברי הגמרא¹⁵⁵), ללמוד תורה ולקיים מצוות בפועל ממש, ולא רק בשבת ויו"ט, אלא גם בימות החול, מיום ראשון עד ערב שבת, ועאכו"כ בשבת.

על זה ממתינים אלו שכבר נתעוררו ברעבון וצמאון, וכבר עשו בעצמם פעולה אחת — ששברו את כל הפסלים והצלמים שהיו אצל הוריהם בדור שקדמם, ונשארו תקועים בתוהו ובוהו, במקום פנוי, וצועקים... "קול ילד בוכה"... — כמדובר אודות הסיפור הידוע מרבינו הזקן¹⁵⁶ — להיותם תינוקות שנפלו מן העריסה, וממתינים שמישהו יחזיר אותם לתוך עריסת היהדות, על"י נאמר¹⁵⁷ "ראשית עריסותיכם גו' תרימו תרומה גו' לה".

ובכן: ישנם אלו שהיו צריכים להיות רועים אמיתיים, מנהיגים, שענינם הוא לכל לראש לחשוב אודות צאן מרעיתם,

— לא רק לדאוג לכך שבשעת עריכת חתונה יהי "נאום טוב" ("א גוטער ספיטש"), ובשמחה אחרת יהיו כל הענינים החיצוניים על

(149) איוב לא, ב.	(154) קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י.
(150) ספ"א ורפ"ב.	(155) שבת קלח, ב.
(151) ספ"מ.	(156) ראה שיחת ד' מרחשון שנה זו ס"ב
(152) ישע"י נה, א.	(תו"מ חל"ה ע' 196). וש"נ.
(153) ע"פ לשון הכתוב — עמוס ה, יא.	(157) שלח טו, כ"כא.

תיקונם; וגם לא להוכיח שגם הוא רב מודרני, ויכול לספר להם שבמקום מסויים נדפס ספר שנעשה "רב מכר" ("בעסט סעלער"), והוא כבר קרא את הספר ויודע את מעלותיו וחסרונותיו...

"מותר" לו לספר אודות האלקים הנושן — "אלקים יִשָּׁן הוא"¹⁵⁸ — התורה הנושנה והמצוות הנושנים, אשר, ביחד עם זה, הרי הם נצחיים, ודוקא עליהם נאמר "וחי בהם",

וזאת — גם אם "יחשדו בו" שלא קרא את ה"רב מכר", ו"יחשדו בו" שאין לו עמדה כיצד צריכה וושינגטון לייצר פצצת-אטום ולנסותה, או האם צריך לנהל מלחמה עם חרושצ'וב או להשלים עמו — אין זו האחריות שלו!

מהי בוודאות ובבירור האחריות שלו — הקהילה שלו, אשר, לפי המסורה אצל בני" נקראת קהילה בישראל בשם "קהילה קדישא", ועליו להנהיג אותה באופן שתהי' ראוי' לשמה, שתהי' "עדה קדושה".

ומה שיעשה "קנדי" בנוגע ל"חרושצ'וב", או האם "רב מכר" פלוני הוא ספר טוב או לא — ישנם אחרים שיכולים לדאוג לכך,

אבל הוא לא יאבד את התפקיד שמהווה תכלית ירידת נשמתו לעוה"ז התחתון — שהרי אם במינוי שררה כפשוטה אמרו רז"ל¹⁵⁹ ש"אפילו ריש גרוגותא מן שמיא מנו לי", עאכו"כ בנדוד, שניתן לו כח שיוכל להשפיע על איש מישראל, על עדה (או כמה עדות) מישראל, וא"כ, לכל לראש צריך ליתן להם "לחם" ו"מים" שבהם תלוי' החיות של "נפש השנית בישראל (ש) היא חלק אלקה ממעל ממש": "לחם" — כמ"ש¹⁶⁰ "לכו לחמו בלחמי", ו"אין מים אלא תורה"¹⁶¹.

האמת היא, שאפילו אם ה"קהילה" רוצה ללכת בכיוון אחר — הנה בגלל זה שמו אותו לממונה על הקהילה, כדי (שלא זו בלבד שהוא לא יגרר אחריהם, אלא אדרבה) שהוא ינהיג אותם במסילה העולה בית אל.

כך הי' המעמד ומצב לפני חמישים שנה, שאז היו הרבנים ומנהיגים רוחניים בדרגא נעלית, והקהילה היתה במצב שהי' מקום לחשש שאם לא הסבא, אזי לכל-הפחות האבא, ואם לא האבא, אזי לכל-הפחות הבן או הנכד, ירצו לפנות שמאלה... ולכן היו סבורים שיש להזהר שלא להשפיע להם תורה ויהדות יתר על המדה;

(160) משלי ט, ה. וראה שם נו, סע"א.

(161) ב"ק יז, א. וש"נ.

(158) ראה גם שיחת פורים תשכ"א סמ"ב

(תו"מ ח"ל ע' 171). וש"נ.

(159) ברכות נח, סע"א. וש"נ.

אבל בתקופתנו, טוען הנוער: איננו מתייראים מה יאמרו לנו; רצוננו רק שיתייחסו אלינו כמו אל אנשים מבוגרים, ויאמרו לנו את האמת. אם התורה היא "תורת אמת" — צריכים לומר לנו כל מה שכתוב בתורה.

ובמקום זה — עושים פשרה, ואומרים שפסוק זה נאמר למשה מסיני, ואילו בנוגע לפסוק זה, הנה לדעתו הרי זה ענין שניתוסף לאחרי כן, אף שגם ענין זה הוא בהבנה והשגה כו'. — באופן כזה, הנה כאשר פלוני נעשה בעה"ב על תורה, הרי אין זה דבר השלם, אלא חלקים חלקים; אם אין זה אמת, הרי זה היפך האמת.

זוהי איפוא ההזדמנות הנפלאה שניתנה לרועי ישראל — החל מלמטה למעלה: מ"מלמד" שיכול להשפיע על הכתה ב"חדר", החל מבית־ספר של יום ראשון ("סאָנדיי סקול"), ועד למי שיכול להשפיע על קבוצה גדולה מישראל, שיודעים שהעולם מזדעזע, כיון ש"בראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית"¹⁶², ובנ"י שברו את כל הצלמים והפסלים שהיו כאלו שאחזו מהם לפני שלושים, ארבעים או חמישים שנה, כך, שנשאר "מקום פנוי", ובינתיים הרי זה "פוסטקע", וצריכים לפעול שם הענין ד'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"¹⁶³.

ה"מקדש" עומד וממתין, ובנ"י עומדים מוכנים עם כל י"ג או ט"ו¹⁶⁴ הדברים שנימנו בחומש, שמהם צריכים לבנות את המשכן, וממתינים שיבוא מישהו שיזעק ויאמר: זה דבר השם, צריכים לבנות מקדש; והכוונה היא אליך, לבית שלך ולילדים שלך!...

וכך נמשך המצב במשך שנים ("יאָרן נאָכאַנאַנד"), ולא מנצלים את ההזדמנות.

כד. ועד"ז בנוגע לכלל קטן יותר — בנוגע לענין הפרנסה: נמצאים אנו בתקופה כזו שישנם כמה וכמה שהסירו מהם את דאגות הפרנסה — אם כי לא לגמרי, שזהו דבר בלתי אפשרי, שהרי צריכה להשאר בחירה חפשית.

תמורת זה שבדורות שלפנ"ז היו צריכים להתייגע עבור לחם צר ומים לחץ, וההתנתקות מכל שאר הענינים ללימוד השיעורים בתורה, או לעשות טובה ליהודי, היתה צריכה להיות על חשבון הצרכים המוכרחים, — וכפי שמספרים ליהודי אודות אורח־חיו של אביו וזקנו, שלא

(162) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ. (164) ראה לקו"ש חכ"א ע' 153. וש"נ.

(163) תרומה כה, ח.

היו ברשותם אלא מספר מסויים של דולרים, וחיו חיים מלאים ושלמים, חיים שיש בהם תוכן, והיו מאושרים, ולא היו אצלם כל הצרות של "התמוטטות עצבים" ("נערוועז ברייקדאון"), "הפרעות נפשיות" ("מענטל קייסעס"), וכו' וכו', מפני שלא היתה אצלם הרדיפה להגיע למעמד ומצב שירוויחו מאות דולרים מידי שבוע, ולולי זאת אינו בציור אדם, ואינו עולה על שולחן מלכים... —

הנה עכשיו, ובפרט במדינה זו, נמצאים במעמד ומצב שיכולים להשתכר בקלות לא רק עבור לחם צר ומים לחץ, אלא עבור כל הצרכים שלו ושל בני ביתו, ויכולים לחיות — כפי שהיו אומרים פעם — "כמנהג בעלי-בתים חשובים", ואעפ"כ, הנה בכל יום ויום ובכל שבוע ושבוע ישאר זמן רב לעשות טובה לזולת, ללמוד תורה, ולחנך בנים ובני-בנים באופן הראוי.

אם רק יותר על הרצון להתחרות עם השכנים ולהשיג אותם — אזי יספיק לו לעסוק בפרנסה במשך שעות אחדות ביום, או במשך ימים אחדים בשבוע, בלא לב ולב, וללא פיזור הנפש, וישאר לו זמן פנוי שיוכל למלא אותו בתורה ומצוות.

אך כאן מתערב היצה"ר "שכך אומנתו של יצה"ר כו' עד שאומר לו עבוד עבודה זרה"¹⁶⁵, כפי שמפרש כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶⁶: "עבודה שהיא זרה לך" — אין זה ענין לאסוף כסף וזהב ולרדוף אחרי השכן, להתחרות עמו ולהשיגו...

ובהקדמה — שבכללות העולם מתייראים מפני העובדה שכל מלכות מנסה להשיג את חברתה בנוגע לכלי-זיין, שעל ידם יכולים להחריב עולמות... ובגלל זה הרי אין לדבר סוף, ובמילא, הרי זה בולע את ממון המלוכה, ובולע "מסים", ולא נשאר ממון עבור דברים טובים ורצויים.

ובכן: כאשר מדובר בנוגע לכלי-זיין — ישנם אנשים שנתמנו במיוחד לתפקיד זה, ואילו העצה שלו — קרוב לודאי שלא ישמעו אותו; לא זו בלבד שלא יקבלו את עצתו, אלא אפילו לא ישמעו שישנו מישהו שיעץ כך וכך.

אבל במה שנוגע לחייו הפרטיים, לו ולאשתו ולבני-ביתו — נעשה מצב של רדיפה להשיג את כל השכנים שמסביבו בכל הקשור לצרכים הגשמיים:

165) שבת קה, ב. תרפ"א ע' שלח. תרפ"ה ע' צח (ע"פ ב"ב קי,

166) ראה סה"מ קונטרסים ח"א עד, א. (א).

מיד כאשר נודע לו שאצל השכן שגר ברחוב שלו, במהלך אלפיים אמה סביב, ניתוסף איזה כסא מיוחד, כסא עתיק בן שלש מאות שנה — אינו ישן לילות וימים, עד ששישיג שני כסאות כאלו, כי, אם ישיג רק אחד, אזי יהי' רק שוה לחבירו, ולכן מוכרח שיהיו לו שנים כאלו... או ששישיג כסא בן חמש מאות שנה... אף שככל שהכסא ישן יותר הרי הוא פחות יפה ("מיאוס'ער"), ומה גם שאי אפשר להשתמש בו, שהרי אם ישבו עליו, יישבר מיד... כך, שזקוק למקום נוסף בתוך דירתו להעמיד את הכסא בראש, וצריך לגדור את המקום... אבל אעפ"כ, כיון שזהו כסא בן חמש מאות שנה, משלמים עבורו כמה פעמים ככה, ואז, יכול לטפוח לעצמו ולומר "שישו"ר... כיון שהצליח להשיג את השכן; הכסא של השכן הוא בן שלש מאות שנה, ואילו הכסא שלו הוא בן חמש מאות שנה!... וכך נעשה מצב של רדיפה באופן שאין לדבר סוף, שכן, "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, מאתיים רוצה ד' מאות"¹⁶⁷.

רדיפה זו היא הן בנוגע ללבושים והן בנוגע לבתים, ואפילו בנוגע למזון — דאף שלכאורה אין זה שייך במזון, שהרי אין לו אפשרות לאכול כו"כ סעודות ביום, כיון שהגוף אינו יכול להכיל, הרי העצה היא, שיאכל מאכלים ששוויים כמה פעמים ככה, ומדוע שוויים כמ"פ ככה — בגלל שמשנים אותם מכמו שהם מצד הטבע בבריאות, ומקלקלים אותם ע"י שמזריקים בהם כל מיני ענינים מבחוץ, כך, שיש בהם טירחא יתירה ותערובות יתירה, והעיקר, שזהו דבר מלאכותי, שהוא מעשה ידי אדם, ולא מעשה הקב"ה, ולכן דורשים עבורו כמ"פ ככה.

הוא יודע אמנם שזהו היפך טבע הגוף, אבל, זוהי ה"מאָדע", שמי הוא הנקרא "איש נכבד בעמיו" — מי שעל שולחנו עולים לא סתם מאכלים פשוטים, אלא דוקא מאכלים כאלו שעוברים תהליך הקשור עם טירחא יתירה ותערובות יתירה וכו' וכו'. וכהפתגם בסיפור העממי: "ניפטר פיפטר... אָפּי געזונט"!

ובכן: הרדיפה אחר מותרות — מצד הבחירה שניתנה לכל אחד — אוכלת את לשד העצמות;

היא נוטלת הן את המוח שבראש והן את הרגש שבלב, ועאכו"כ את העשי' שברמ"ח אברים — כיון שכל ימיו, לרבות הלילות, שקוע הוא לידע מה נעשה אצל השכן,

ולאחרי כן — הנה "כמתוקנין שבהם לא עשיתם כמקולקלין שבהם

(167) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.

עשיתם¹⁶⁸ — שגם אם יש בין השכנים מי ש"שמח בחלקו", אין זו הוכחה עבורו; הוא אדם בעל-שאיפה ("אַמבישָׁן"), חלוץ ("פְּאַיִנְאִיר"), ועליו לילך במסילה ולהגיע ל"רמה" ("סטאַנדאַרט") נעלית יותר, עד לתכלית השלימות — שהמלוכה תגבה ממנו 98% מס־הכנסה... רק אז יגיע לשלימות מין האדם, וכל זמן שלא הגיע לכך, הרי חייו אינם חיים רח"ל! ... רדיפה זו אינה נותנת רגע של מנוחה, להתבונן לשם מה ירדה נשמתו למטה, ומה נעשה עם ילדיו; אין לו זמן לחינוך הבנים והבנות, ואין לו זמן להעמיד את ביתו באופן ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", כיון שהוא מבולבל, בראותו ב"ניו־יאָרק טיימס" אודות פלוני ופלוני שהגיעו למסגרת של משלמי 98% מס־הכנסה, ואילו אודותיו לא כתבו עדיין...

זוהי איפוא האפשרות שניתנה בתקופה זו ובפרט במדינה זו:

נותנים ליהודי בחירה חפשית, "ובחרת בחיים"¹⁶⁹ או להיפך ח"ו, אבל, כדי שיהי' "ובחרת בחיים" לא דורשים ממך ענינים של מסירת הגוף, כי אם מסירת הרצון בלבד, אבל לאחרי כן, תוכל לאכול אתה ובני ביתך ג' פעמים ביום, ויהיו לך ולבני ביתך לבושים, ולא רק כפי שאמרו לגר: "לתת לו לחם ושמלה"¹⁷⁰, בגד אחד למשך כל ימי חייו, ולחם אחד — עומר לגולגלת — למשך היום, אלא יהיו לו כמה לבושים וכמה לחמים, ואעפ"כ, ישאר לו זמן פנוי עבור כל הענינים.

והצרה היא — שבעוונותינו הרבים ולמרבה הצער, מנצלים את הזמן הפנוי — לא כדי לפעול בענינים רוחניים, אלא כדי להיות שקועים יותר בענינים גשמיים.

וכאמור: "מי שיש לו מנה, רוצה מאתיים וכו'" — כל זמן שהי' לו רק "מנה", אזי כח הדמיון, כח הציור וכח התאווה שלו נמשכו ל"מאתיים"; אך כאשר הקב"ה העמיד אותו במעמד ומצב ש"יש לו מאתיים" — אזי מיד העתיק את כח המתאווה ל"ארבע מאות" דוקא, וכן הלאה, ש"עיני האדם לא תשבענה"¹⁷¹, שנמצאים תמיד בתנועה של רדיפה, עד בלי סוף. וכאמור לעיל, ענין זה "אוכל" את חינוך הבנים והבנות ואת מעמד ומצב הבית, ועאכו"כ את מנוחת נפשו, שנעשה אצלו מעמד ומצב ש"בלא לב ולב", ללא ציור אדם.

כה. ועוד ענין בזה:

(170) עקב יו"ד, יח.

(171) משלי כז, כ.

(168) לשון חז"ל — סנהדרין לט, טע"ב.

(169) נצבים ל, יט.

בנוגע לתקופתנו, ישנם כמה "קיצים". וכאשר ישנו ענין של "קץ", הרי זו ראי' שישנה התעוררות למעלה כו'.

ועאכו"כ לאחר שהיו "קרבנות" רבים כ"כ — לא רק "כאילו נתמעט חלבי ודמי"¹⁷², בכ"ף הדמיון, אלא¹²⁴... "קרבנות" בפועל¹²⁴... ודוקא מהחלק המובחר שבבני, בבחינת "כל חלב להוי"¹⁷³.

ולכאורה — ואליבא דאמת — היתה צריכה להיות המסקנא הראשונה והמיידית, שעכשיו צריכים לפעול שיהי' "דור שכולו זכאי"¹⁷⁴, שכן, עניני העוונות, כבר נשטפו ונרחצו ע"י הקרבנות... כך, שצריכים רק להזהר שלא להוסיף דברים בלתי-רצויים, ואז בא משיח!

אלא שתמורת זה, פירשו את ענין הקרבנות באופן ש"יודע את רבונו ומכוין..." (כסיום המאמר) — דכיון ש"כל חלב להוי", הרי זה סימן שלא זו הדרך ח"ו, וצריכים לאמץ את הדרך של "כחי ועוצם ידי"¹⁷⁵, ולהראות להקב"ה שלא מתפעלים... ומנהיגים סדר חדש בעולם... ובכן: לא היתה לעולמים אפשרות כזו כפי שישנה עתה — מצד שני הענינים:

מצד ההתעוררות שישנה מלמטה ללמוד תורה ולקיים מצוות (כנ"ל סכ"ג), אלא שצריכים רק להסביר להם שזהו מה שהם מחפשים, ובינתיים הרי הם מגששים ואינם יודעים, ולכן פותחים להם את הדלת כדי שיראו את אור האמת,

הן מצד למעלה — שנתנו לבנ"י כח ובחירה חפשית שיוכלו להנהיג באופן של מלמעלה למטה הענין דלימוד התורה וקיום המצוות בפועל בחיים היום-יומיים, להעמיד את חיי הפרט ואת חיי הכלל באופן ד"יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה" (כדברי הרמב"ם¹⁷⁶), להכריח יהודי ללמוד תורה ולקיים מצוות.

ומה שמסבירים שעסוקים בענינים אחרים — הנה על זה ישנו הסיפור מרבינו הזקן כנ"ל (סכ"ג) בנוגע לשמיעת "קול ילד בוכה" — לא ה"מלך זקן וכסיל"¹⁷⁷, אלא זה שנקרא "ילד מסכן"¹⁷⁷ — ש"בוכה" ואומר ש"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו"¹⁷⁸; וכמו"כ ישנו עכשיו בעולם "קול גדול ולא יסף"¹⁷⁹ שמכריז ואומר "שובו בנים

(176) הלי' מלכים ספי"א.

(177) קהלת ד, יג.

(178) תניא ספכ"ד.

(179) לשון הכתוב — ואתחנן ה, יט.

(172) ראה ברכות יז, א.

(173) ויקרא ג, טז.

(174) סנהדרין צח, א.

(175) עקב ח, יז.

שובבים¹⁸⁰, ולא עוד אלא שהסירו תיבת "שובבים", כיון שכבר הי' ה"קרבן" שכיפר על כל העבר, וכדברי הגמרא¹⁸¹ בנוגע לבבא בן בוטא, "שהי' מתנדב אשם תלוי בכל יום, חוץ מאחר יום כפורים יום אחד", כך, שצריכים רק להתחיל לבנות את ביהמ"ק, ואז יהי' "ושכנתי בתוכם".

ולמרות שעברו כו"כ שנים — לא מנצלים כלל הזדמנות ואפשרות זו; ממתינים ומקווים שהתעוררות זו תומשך ותלבש בענין של פועל — ולא זוכים ח"ו למימוש התקוה ("מ'קען זיך ניט דערוואַרטן")!

ישנה אמנם ההבטחה ד"לא ידח ממנו נדח", אבל, בינתיים עובר יום נוסף ש"שכינתא בגלותא"¹⁸² ובנ"י הם בגלות, ועובר יום נוסף במעמד ומצב ש"חרבה ירושלים" ובמילא "נתמלאה צור".

ומה גם שכאשר ישנה "שעת הכושר" ו"עת רצון", הרי זה אמנם "כושר" ו"רצון", אבל יש בזה גם ההגבלה ח"ו של "שעה" ו"עת".

כו. ועד"ז בעוד כו"כ פרטים, כולל גם בענין שנוגע ביחוד לחסידים: ובהקדם הפתגם שהי' כ"ק מו"ח אדמו"ר רגיל לאומרו — בנוגע לנוסח שאומרים בשמו"ע¹⁸³: "אלקינו ואלקי אבותינו אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב" — שישנם שני סדרים: ישנו הסדר כפי שהוא מצד סדר הדורות, וישנו הסדר כפי שהוא מצד הקירבה אלינו. ובכן: המשכת הברכה מלמעלה היא בסדר מלמעלה למטה; ואילו עבודת האדם היא מן הקל אל הכבד, מן הקרוב אל הרחוק.

בשנים הכי אחרונות נתגלו כו"כ כתבי"ד דתורת החסידות, וביחד עם זה, נתמעטה שלא בערך ההתנגדות ללימוד פנימיות התורה שבימינו היא תורת החסידות.

ולכאורה, הי' צריך להיות מיד מעמד ומצב שכל אחד יתכסה ויטיב את עצמו ב"מי הדעת הטהור" (כלשון הרמב"ם¹⁸⁴), "דעה את ה' כמים לים מכסים"¹⁸⁵, וכן לפרסם ולהפיץ לימוד זה באופן שימלא ויציף את כל השטח שנקרא לעת־עתה בשם "חוצה".

אך לעת־עתה, הנה בערך מה שהי' יכול להיות, הרי זה באופן שלא נגע ולא פגע לגמרי! ...

180 (ירמ' ג, יד-כב. קסא. סה"ש תרפ"ז ריש ע' 172. תו"מ ח"י ע' 181) כריתות כה, א.
 182 (זהר ח"א כז, ב. ח"ב ב, ב. ח"ג עה, ע' 2160. תשמ"ו ח"ב ע' 346. וש"נ. 184) הלי' מקואות בסופן.
 183 (ראה סה"מ תרצ"ט ע' 105. וראה גם 185) ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם הלי' סה"מ תרמ"ג ע' כו. תרע"ח ע' ע. פר"ת ע' מלכים בסופן.

בודאי אין זה במזיד ח"ו; לכל אחד ישנם מן המוכן כו"כ תירוצים. אבל, מכל התירוצים לא ניתוספה עוד חצי שעה או אפילו רבע שעה בלימוד החסידות! — אם יש לו תירוץ טוב, אזי יקבל חלק נוסף בגן-עדן, ואם לאו, יחסר לו ח"ו; אבל התכלית היא — שנשמה בגוף בעוה"ז הגשמי למטה מעשרה טפחים תעשה דירה לו ית', ע"י "ועשו לי מקדש", ומ"שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד"¹⁸⁶, וכמבואר בחסידות¹⁸⁷ שד' אמות הו"ע ד' אותיות שם הוי' שמהם באה ההלכה, שזהו ב' הענינים דפנימיות התורה ונגלה דתורה.

כז. וכאמור לעיל, שכן הוא בהכלל וכן הוא בכמה פרטים, ובזה גופא — היו כמה פרטים שבנוגע אליהם היתה התקוה שיעשו מאליהם; כמה פרטים שלא חיכו על התקוה, אלא ביקשו בפירוש שיעשו אותם; וכמה פרטים שלא המתינו על בקשה, אלא ציוו שיעשו אותם. ולאחרי כל זה, הנה פלוני לא השלים העשי' ("ניט דערטאָן"), פלוני לא התחיל, ופלוני אוחד בהתחלה, וכו' וכו'¹⁸⁸.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ובעמדנו בפורים,

— שאפילו ביום-הכפורים, שהוא כפורים, אין שליטה ונתינת-מקום ללעו"ז¹⁸⁹, שלכן יכולים לומר כל פרטי הענינים ד"על חטא", כיון שאין זה מזיק ("עס שאַדט ניט"), ועאכו"כ בפורים, ש"נהפוך הוא"¹⁹⁰, "מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב"¹⁹¹ —

הנה כל הענינים האמורים לעיל — הרי בפשיטות הגמורה שבודאי לא יזיקו ח"ו לאף א';

יש רק התקוה והבטחון — על יסוד ההבטחה ש"לא ידח ממנו נדח" — שעכ"פ משעה 12 הלילה יהי' שינוי עיקרי הן בכל פרט ופרט, הן בכלל קטן והן בכלל גדול, שינצלו את כל האפשרויות,

כ"ק אדמו"ר שליט"א למסור לו מה שהספיקו לעשות במשך השבועיים (ועד"ז בנוגע לספר הערכים, והמ"מ וציונים לשו"ע אדמו"ר הזקן — שא' לשבועיים ימסרו העורכים מה שעשו במשך השבועיים) — המו"ל.
 (189) ראה יומא כא, רע"א. וש"נ.
 (190) אסתר ט, א.
 (191) שם, כב.

(186) ברכות ח, א.
 (187) ראה תו"מ חל"א ריש ע' 206. וש"נ.
 (188) בא' הימים הסמוכים מסר כ"ק אדמו"ר שליט"א, ע"י הרחמ"א חדקוב, שכוונתו (בין השאר) היתה בנוגע להוראה שניתנה לחברי הכולל לערוך מראה-מקומות על הלקוטי-תורה. ולכן, מהיום והלאה יצטרכו להתעסק עם כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו... ופעם בשבועיים יכנס א' מחברי הכולל אל

ובכללות — הענין ד"קול¹⁹² דודי דופק... פתחי לי גו' שראשי נמלא טל קווצותי... רסיסי... לילה... הקב"ה... לא יכול... לסבול יותר את ליל הגלות... ודופק בדלתו של כל אחד מישראל... ומתחנן... לכל-הפחות "פתחי לי";

לא צריך להפיל קירות ולשבור דלתות, אלא כדאיתא במדרש¹⁹³ שדי בכך ש"פתחו לי כחודה של מחט"...

ואז אומר הקב"ה¹⁹⁴ "כי קרובה ישועתי לבוא"... שהקב"ה "שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה"... יוכל להכנס להמקדש שיבנה יהודי... עי"ז שיפתח עכ"פ פתח כחודה של מחט...

ויקויים היעוד¹⁹⁵ "קץ שם לחושך"... ותבוא הגאולה האמיתית, "כהרף עין"¹⁹⁶, ע"י משיח צדקנו.

[ניגנו "קול דודי", ואח"כ צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "צמאה לך נפשי"].

* * *

כת. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר בהתוועדות של פורים¹⁹⁷, אודות רבינו הזקן, שהחל משנת תק"מ יודעים אנו את הסדר אצלו. — בכללות יודעים גם ע"ד תורות שאמר רבינו הזקן לפני שנת תק"מ, אבל לא בדיוק בנוגע לקדימה ואיחור; ואילו החל משנת תק"מ יודעים בדיוק אודות כו"כ תורות ומאמרים, כולל גם בנוגע לקדימה ואיחור בהמאמרים גופא. וטעם השינוי שנעשה החל משנת תק"מ — לפי שאז הי' כבר אצל רבינו הזקן ר' פינחס רייזעס, שהי' קולט וחוזר את התורות של רבינו הזקן בדיוק הכי גדול,

ועד כדי כך, שכאשר רבינו הזקן הי' לפעמים מתגלגל על הרצפה באמצע אמירת המאמר, מרוב דביקות, הי' גם ר' פינחס רייזעס נשכב בסמיכות לרבינו הזקן, כדי לקלוט גם את התיבות שהי' רבינו הזקן אומר בשעה שהי' מתגלגל על הרצפה באמצע המאמר¹⁹⁸. ולמרות שלא כל

196) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.
197) שיחת פורים תרצ"ו ס"ג ואילך
(סה"ש תרצ"ו ע' 126 ואילך).
198) ראה גם תו"מ — רשימת היומן ע' רצט. וש"נ.

192) שה"ש ה, ב. — כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בהתרגשות גדולה, ומפעם לפעם נפסק קולו בבכי שקשה לעצרו (המו"ק).
193) שהש"ר עה"פ.
194) ישע"י נו, א.
195) איוב כח, ג.

התיבות הנ"ל היו מובנות, הי' ר' פינחס רייזעס מדייק כ"כ ברשימת ההנחות ומשאיר מקום פנוי,

ולכן מצינו לפעמים שבאמצע המאמר חסר קישור בין התיבות הקודמות לתיבות שלאח"כ.¹⁹⁹

כט. וביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר הטעם שנקרא ר' פינחס רייזעס²⁰⁰,

— ולא ע"ש אביו, אף שלכאורה הרי זה יחוס ופרסום גדול יותר, שהרי אביו הי' ר' חנוך העניך שיק מגאוני שקלאָוו, שהיתה אז "עיר מבצר", והיתה מפורסמת ברבנים וגאוני בלימוד התורה, ור' חנוך העניך שיק הי' אחד המיוחדים מבין הגאוני והרבנים, ואעפ"כ, השם שבו נקרא בדברי ימי החסידות והתורה בכלל הוא: ר' פינחס רייזעס —

ע"ש חותנתו רייזע, שהיתה עשירה גדולה, והיו לה ג' חתנים, והתרשמה ביותר מרבינו הזקן בבואו בפעם הראשונה לשקלאָוו (משך זמן לפני שנת תק"מ), בראותה דבר פלא:

הגיע אברך צעיר ("א' יונגעראמאָן טשיק") — שהרי רבינו הזקן נולד בשנת תק"ה, בשנת תק"מ הי' בן ל"ה שנה, ומאורע הנ"ל הי' עוד לפני שנת תק"מ — שנוסע ללא "שטורעם" כדרך הנסיעה של גאון, אלא בניחותא, והשיב על כל הקושיות ששאלהו גאוני שקלאָוו, ואילו כאשר הוא שאל את גאוני שקלאָוו, השיבו לו על א' מג'.

ולכן אמרה לחתני, שמי שיסע אליו (אל רבינו הזקן) וישאר ללמוד אצלו, תתן לו את כל רכושה.

והסכים ר' פינחס ונסע לליאזנא. בבואו לשם, הי' רבינו הזקן בנסיעותיו בין העיירות לעשות נפשות לתורת החסידות ("מאָכן חסידים"), והמתין ארבעה חדשים עד שרבינו הזקן חזר לליאזנא, ושהה אצלו במשך שלשה חדשים.

ואח"כ בא לחותנתו עם "כתב" שהעיד ששהה ג' חדשים אצל רבינו הזקן ולמד אצלו, ולקחה את כל רכושה ונתנה לו.

ואז נטל ר' פינחס את כל הרכוש שנתנה לו חותנתו, והלך או נסע לליאזנא לרבינו הזקן, ונתן לו את כל הרכוש שיעשה בו כטוב בעיניו, עבור הצרכים הכלליים, כפי שיתקבל אצלו.

וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר, שרבינו הזקן בירכו בעושר ובגדולה,

(199) ראה גם שיחת פורים תש"כ סי"ט (200) ראה גם תו"מ חכ"ב ע' 186.
 (תו"מ חכ"ז ע' 435). וש"נ.

שיהיו אצלו "תורה וגדולה במקום אחד"²⁰¹. ואח"כ ביקש ענין נוסף, ושתק רבינו הזקן.

וכיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר ביאר זאת — שנקרא בדברי ימי ישראל בשם ר' פינחס רייזעס, על שם חותנתו — בתור מענה על השאלה מדוע אינו נקרא בשם אביו, שלכאורה הרי זה יחוס גדול יותר, הרי מובן, שמה שנקרא ע"ש חותנתו הוא יחוס גדול עוד יותר.

ל. וענין זה בא בהמשך לימי הפורים:

על הפסוק²⁰² "הפיל פור הוא הגורל", איתא בגמרא²⁰³: "תנא כיון שנפל פור בחודש אדר, שמח שמחה גדולה, אמר, נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא הי' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד".

ומדברי הגמרא מובן, שהסיבה לכך שהמן לא הצליח בגזירתו היא — בגלל שבשבעה באדר נולד משה, שעיי"ז "ונהפוך הוא", "מיגון" ו"מאבל" של שמחת המן על מיתת משה, ע"י לידת משה.

ובנוגע לאופן ההולדת של משה רבינו — מסופר בחומש, וביתר ביאור בגמרא ומדרשים, שהי' זה בזכות נשים צדקניות:

איתא בגמרא²⁰⁴ בנוגע לעמרם — ש"גדול הדור הי"י"²⁰⁴, צדיק גמור, ועד שמצינו שהי' מאלו "שמתו בעטיו של נחש"²⁰⁵ — "כיון שראה שאמר [שגזר] פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו"²⁰⁶, אמר, לשוא אנו עמלין, עמד וגירש את אשתו [שהרי ע"פ טבע לא יכול להיות קיום לילדי ישראל, בגלל גזירת פרעה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", ולא סמכינן אניסא"¹⁸, כך, שאין עצה אחרת. וכיון שעמרם הי' שופט ומנהיג ישראל בדור ההוא, הרי זה פעל ש[עמדו כולם וגירשו את נשותיהן".

"אמרה לו בתו (מרים, וכן היתה סבורה גם יוכבד), אבא, קשה גזירתך יותר משל פרעה וכו', עמד והחזיר את אשתו" — שזהו מ"ש²⁰⁷ "ויקח", "שעשה לה מעשה ליקוחין, הושיבה באפריון כו", וכתוצאה מזה, "עמדו כולם והחזירו את נשותיהן".

ועיי"ז נולד משה, מושיען של ישראל²⁰⁸, ונולדו ילדי ישראל — כיון שבטלה גזירת פרעה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", ולא עוד

(201) לשון חז"ל — גיטין נט, רע"א. וש"נ.

(202) אסתר ג, ז.

(203) מגילה יג, ב.

(204) סוטה יב, א.

(205) שבת נה, ב. וש"נ.

(206) שמות א, כב.

(207) שם ב, א ובפרש"י.

(208) ראה גם במדב"ר פ"ג, ו.

אלא שהם היו אלו ש"הכירוהו תחילה"²⁰⁹, באמרם בקריעת ים סוף "זה א-לי ואנוהו"²¹⁰.

וזהו שבזכות נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים²¹¹ — שהרי לולי מרים ויוכבד, המילדות העבריות²¹², לא הי' כל ענין ישועתן של ישראל ע"י מושיען של ישראל.

לא. והנה, אע"פ שאין ענין יוצא מידי פשוטו, שכך אירע בפועל ממש — הרי ישנם כמה מאורעות שלא נכתבו בתורה, ואילו סיפור מאורע זה נכתב בתורה, כיון שזוהי הוראה נצחית לכל הדורות ולכל המקומות, וביחוד — לדרא דעקבתא דמשיחא:

כשם שהי' בימים ההם, שלמרות שעמרם התיירא מפני גזירת המלכות, ולכן, לא הי' איכפת לו שהוא ישב וילמד, ואשתו תשב ותלמד מה שהיא צריכה ללמוד, ויתנהגו כדבעי, אלא מאי, מה יהי' עם הילדים, הנה אם אין אפשרות לחנך אותם שלא ע"י הנילוס שהוא ה"עבודה זרה" של מצרים²¹³, אזי מוטב שלגמרי לא יוולדו ילדים ח"ו — באה מרים ואמרה שלא זו הדרך שעל ידה תבוא גאולתן של ישראל, אלא הדרך היא, שיהודי צריך לקיים את ציווי הקב"ה, ואח"כ לדרוש מהקב"ה שיסתדרו הדברים בטוב הנראה והנגלה, ואכן פעלו דברי' על עמרם וחזר ולקח את אשתו בחופה ושמחה גדולה, ועי"ז נולד משה רבינו, והעמידו דור שהי' דור הגאולה, שיצא ממצרים וקיבל את התורה בהר סיני,

כך גם בנוגע לדורנו זה דעקבתא דמשיחא, שקשור עם גואל אחרון שהוא גואל ראשון, משה רבינו (כדברי המדרש²¹⁴) — שגורל הילדים מוטל בידי נשי ישראל, בדוגמת מרים ויוכבד, המילדות העבריות, שענינם הוא להשתדל שיהיו ילדים שיתנהגו באופן הראוי.

וכאשר בא מישהו וצועק שנמצאים במדינה שיש בה גזירה שצריכים לילך עם הזרם של ה"עבודה זרה" שבמדינה, "היאורה תשליכוהו" — אין להתפעל מגזירה זו. כל זמן שיכולה להיות פעולה בדרך הטבע — אזי "ותצפנהו"²¹⁵; וכאשר נגמרו כל הדרכים ע"פ טבע

213) תנחומא וארא יג. שמו"ר פ"ט, ט.

פרש"י וארא ז, יז.

214) ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. דב"ר ספ"ט.

זח"א רנג, א. שעה"פ ויחי מט, יו"ד. תו"א

משפטים עה, ב.

215) שמות ב, ב.

209) סוטה יא, ב.

210) בשלח טו, ב.

211) ראה סוטה שם. שמו"ר פ"א, יב.

במדב"ר שם.

212) שמות א, טו ובפרש"י.

— אזי "ותתצב אחרתו מרחוק"²¹⁶, כדאיתא בגמרא במסכת סוטה²¹⁷ "פסוק זה כולו על שם שכינה נאמר, ותתצב, דכתיב²¹⁸ ויבא ה' ויתיצב וגו', אחרתו, דכתיב²¹⁹ אמור לחכמה אחרתי את, מרחוק, דכתיב²²⁰ מרחוק ה' נראה לי, לדעת, דכתיב²²¹ כי אל דעות ה' וכו'", היינו, שכל הענינים שנעשו אז, נעשו יחד עם הקב"ה.

לכאורה אינו מובן: הרי הגמרא ידעה שהפירוש ד"ותתצב" הוא מלשון התייצבות ("זי האט זיך אַוועקגעשטעלט"), ו"אחרתו" היינו מרים וכו', וא"כ, מה פשר דברי הגמרא ש"פסוק זה כולו על שם שכינה נאמר"?! אך הענין הוא — שהתייצבותה של מרים לא היתה מצד הבנה והשגה; זה לא הי' כדי לבחון ח"ו את הקב"ה מה יקרה כאן, וגם לא מבחן-כח עם עמרם לראות מי ינצח... אלא "ותתצב" קאי על הקב"ה, היינו, שהתייצבה בשליחותו של הקב"ה: כיון שהקב"ה צוה "פרו ורבו ומלאו את הארץ"²²², לכן השתדלה שיעשו כן; ומה יהי' אח"כ בנוגע ל"כבשוה"²²² — היתה בטוחה שצריכים רק לגשת ולהביט, ואז "ותתצב גו'", דקאי על הקב"ה, היינו, שתראה שם אלקות!

וזוהי ההוראה בדורנו זה:

ישנם הטוענים שאם רוצים ילדים במקום פלוני, צריך לחנכם באופן כזה שמוכרח להיות "היאורה תשליכוהו", דאל"כ, מקים פרעה צעקות, ושולח שוטרים ומכריח וכו' וכו'.

והמענה על זה — כדברי רבינו נשיאנו²²³, שרק הגוף נמצא בגלות, ואילו הנשמה מלכתחילה לא נמצאת בגלות, ואינה בבעלותו של אף א'. ואף שמדובר כאן אודות הגוף — הרי כאשר יקבע אורח-חיינו באופן שלא הגוף מושל על הנשמה, אלא הנשמה מושלת על הגוף²²⁴, לא תיגרר הנשמה אחר הגוף להשאר בגלות, אלא הנשמה תוציא מהגלות גם את הגוף, וכשם שהנשמה היא במצב ד"עבדי הם ולא עבדים לעבדים"²²⁵, הנה ע"י הממשלה והשליטה של הנשמה על הגוף תפעל הנשמה שגם הגוף יהי' במצב ד"עבדי הם ולא עבדים לעבדים", וכדברי רבינו הזקן באגה"ק²²⁶ שיכולה וצריכה להיות גאולה פרטית עוד לפני בוא הגאולה הכללית.

(216) שם, ד.	(222) בראשית א, כח.
(217) יא, א.	(223) סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ.
(218) שמואל-א ג, יו"ד.	(224) ראה גם תו"מ חל"א ע' 151 הערה 5. וש"נ.
(219) משלי ז, ד.	(225) ב"מ יו"ד, א. וש"נ.
(220) ירמ' לא, ב.	(226) ס"ד.
(221) שמואל-א ב, ג.	

לב. ואין ענין יוצא מידי פשוטו:

נשי ובנות ישראל לא יחשבו שאפשר לסמוך על אחרים, אפילו כמו עמרם, ואין להן עבודה שמוטלת על שכמן, אלא, כפי שלמדים מ"ימי צאתך מארץ מצרים" במיוחד בנוגע לדור שעליו נאמר²²⁷ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שיש צורך במילדות העבריות, שאינן מתפעלות מגזירת פרעה, ומגדלות ילדי ישראל, ואז בטוחים ש"הם הכירוהו תחילה".

ושלא כדעת הטועים שהמדובר הוא אודות כאלו שהן כבר בנות ששים שנה, ואין להן טרדות הבית, ולכל-הפחות אלו שיש להן כבר בית לעצמן, ולכל-הפחות אלו שכבר הגיעו לגיל מצוות, בנות י"ב שנה, שאז עליהן להתעסק במצות "ואהבת לרעך כמוך" — אלא כפי שלמדים ממרים, שהיתה גדולה ממשה בחמש שנים²²⁸, וא"כ, כשהשתדלה עבור לידתו היתה פחות מבת חמש שנים!

וזוהי הוראה לבנות ישראל מיד בהגיען לגיל חינוך — שמתחיל כבן חמש ושש²²⁹, ואצל בת הרי זה עוד קודם לכן — שענין הוא להשתדל שלעמרם יהיו בנים, ולאח"ז יהי "ותתצב גו'", ש"כולו (אפילו "מרחוק") על שם שכינה נאמר", וכך מעמידים — ע"י המילדות העבריות, יוכבד ומרים בדור ההוא, ועד"ז נשי ובנות ישראל בדורנו זה — "דור ישרים יבורך"²³⁰, שעליהם יאמרו כל אב ואם: ראו גידולים שגידלנו, וילכו עמהם לקראת משיח צדקנו, בקרוב בימינו ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "כי אנו עמך"].

* * *

לג. ישנו המנהג שנקבע מכמה שנים, עוד בזמנו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שבימי הפורים עורכים מגבית עבור "קופת רבינו"²³¹. וכנהוג כאן — הרי זה ענין שנעשה ללא רעש ("שטורעם"), וללא פירסום השמות, אלא כל אחד מתנדב "כמסת ידו"²³², ומה טוב — כפי נדבת לבו הטהור.

וכל הרוצה מציין — על פתקא מיוחדת או על פתקא זו עצמה — שמו ושם אמו, כדי להזכירו על הציון של רבינו.

(227) מיכה ז, טו. (230) תהלים קיב, ב.
 (228) שמו"ר פ"א, יג. (231) ראה גם שיחת פורים דאשתקד
 (229) ראה אנציק' תלמודית (כרך טז) ערך סמ"ב (ת"מ חל"ג ע' 214). וש"נ.
 חנוך ס"ג (ע' קסח). וש"נ. (232) ע"פ לשון הכתוב — ראה טז, י"ד.

וכאמור לעיל (ס"ט) שפורים ענינו "עמוד הצדקה", וכדברי הרמב"ם⁵² ש"מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים", שע"ז "דומה לשכינה", שנקראת כן "ע"ש ששוכנת ומתלבשת" (כמבואר בתניא²³³). ויה"ר שצדקה זו תקרב עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה, וכהבטחת חז"ל⁶⁹ "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שיחלקו הפתקאות, ואח"כ צוה שינגנו הניגון "והריקותי לכם ברכה"].

* * *

לד. דובר לעיל (ס"ח) אודות דברי הגמרא שבפורים "קיימו מה שקיבלו כבר" במ"ת, וכמפורש יותר בבה"ג ובשאלות פורים חשוב כיום מ"ת.

וכן נתבאר (ס"ט) שפורים קשור עם ענין הצדקה, כפי שנקרא בשל"ה בשם "עמוד הצדקה", וכדברי הרמב"ם ש"מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו", והיינו, שאע"פ שכל ג' ענינים אלו אין להם שיעור למעלה [שלכן לא נזכר כאן קריאת המגילה, אמירת ועל הנסים, ואיסור הספד ותענית, כיון שבהם לא שייך לומר "להרבות", אלא רק בג' ענינים הנ"ל], הנה ביניהם גופא "מוטב להרבות במתנות לאביונים", שדוקא ע"ז הרי הוא יוצא מגדר נברא ונעשה "דומה לשכינה", שזהו"ע של הבדלה שבאין ערוך.

ויש לקשר זה עם שיעור היומי בתניא כפי שנחלק ע"י רבינו נשיאנו לימי השנה, שבימי הפורים לומדים פרק ל"ד — שהו"ע "דל", וכידוע שבספר התניא כל הענינים הם בדיוק — שבו מדובר בכללות אודות ב' ענינים הנ"ל: ענין לימוד התורה וענין מצות הצדקה.

לה. בהתחלת הפרק נתבאר "שהאבות הן הן המרכבה שכל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפי' שעה אחת מלקשר דעתם ונשמתם לרבון העולמים כו'", ועד"ז צריך להיות אצל כל אחד מישראל [וכנ"ל (סכ"ג)] שצריך להתקיים הציווי "ושכנתי בתוכם", כמאמר רז"ל²³⁴ "בתוך כל אחד ואחד", שצריך להשיב אל לבו "כי מהיות קטן שכלי ושרש נשמתו מהכיל להיות מרכבה ומשכן ליחודו ית' באמת לאמיתו .. אי לזאת אעשה לו משכן ומכון לשבתו הוא העסק בת"ת כפי הפנאי שלי בקביעות

(234) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א.

(233) פמ"א. פנ"ב.

עמים ביום ובלילה כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה, וכמאמר רז"ל²³⁵ אפי' פרק אחד שחרית כו', ובוזה ישמח לבו. על שזכה להיות אושפזיכן לגבורה פעמים בכל יום כפי העת והפנאי שלו כמסת' ידו אשר הרחיב ה' לו",

וכאן מפסיק רבינו הזקן ומציין נקודותיים (":") — שמורה על הפסק הענין ביותר, שזהו החילוק בין נקודה לנקודתיים, ואח"כ ממשיך: "ואם ירחיב ה' לו עוד, אזי טהור ידים יוסיף אומץ, ומחשבה טובה כו'. (וממשיך:) וגם שאר היום כולו שעוסק במשא ומתן יהי' מכון לשבתו ית' בנתינת הצדקה שיתן מיגיעו. . ואף שאינו נותן אלא חומש, הרי החומש מעלה עמו כל הארבע ידות לה' להיות מכון לשבתו ית', כנודע מאמר רז"ל²³⁶ שמצות צדקה שקולה כנגד כל הקרבנות, ובקרבנות ה' כל החי עולה לה' ע"י בהמה אחת, וכל הצומח ע"י עשרון סלת אחד בלול בשמן כו'. ומלבד זה הרי בשעת התורה והתפלה עולה לה' כל מה שאכל ושתה ונהנה מארבע הידות לבריאות גופו".

כלומר: כיון שהענין שנעשה "משכן ומכון לשבתו" ע"י קביעת עתים לתורה הוא רק בשעת הלימוד שאינו אלא במשך זמן מסויים ביום, פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, ולא במשך שאר היום כולו — לכן מחפש רבינו הזקן עצות כיצד "יהי' מכון לשבתו ית'" בנוגע ל"שאר היום כולו".

ואכן מוצא שתי עצות: (א) "בנתינת הצדקה שיתן מיגיעו. . ואף שאינו נותן אלא חומש, הרי החומש מעלה עמו כל הארבע ידות לה' להיות מכון לשבתו ית'", (ב) נוסף לכך ש"החומש מעלה עמו כל הארבע ידות לה'" — "הרי בשעת התורה והתפלה עולה לה' כל מה שאכל ושתה ונהנה מארבע הידות לבריאות גופו".

לו. ובהקדמה²³⁷:

בנוגע למצות שהזמן גרמא, או אפילו מצוה שלא הזמן גרמא, אלא שנעשית במשך זמן מסויים — הנה בנוגע לזמן שבינתיים הרי זה יכול להיות בב' אופנים: (א) הזמן שבינתיים פטור לגמרי מן המצוה, (ב) גם בזמן שבינתיים ישנו חיוב המצוה, אלא שיוצא י"ח ונפטר מן החיוב ע"י ז' שקיים את המצוה מקודם לכן או יקיימנה לאחרי כן.

(237) בהבא לקמן — ראה גם תו"מ חכ"ט ע' 61 ואילך. וש"נ.

(235) מנחות צט, ב. (236) סוכה מט, ב. וראה ב"ב ט, א.

ולדוגמא:

בנוגע לחיוב מצות ציצית שהוא ביום ולא בלילה — אין הכוונה שבלילה יוצאים י"ח ונפטרים מהחיוב ע"י לבישת ציצית ביום, אלא מלכתחילה אין חיוב ציצית בלילה, כפי שלמדים ממש"נ²³⁸ "וראיתם אותו".

משא"כ במצות ק"ש, או במצות לולב ואתרוג, שמצינו שישנו הידור ליטול הלולב והאתרוג במשך כל היום, כדאיתא בגמרא²³⁹ "כך הי' מנהגן של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו ולולבו בידו, הולך לבית הכנסת ולולבו בידו, קורא קריאת שמע ומתפלל ולולבו בידו .. הולך לבקר חולים ולנחם אבלים ולולבו בידו" — יש בזה ב' סברות:

(א) הן אמת שלאחרי שכבר בירך על נטילת לולב ואתרוג, אינו יכול לחזור וליטלם בברכה, אבל, אין זה לפי שאין כבר חיוב לולב ואתרוג (דא"כ, לא היו אנשי ירושלים נוטלים לולבם במשך כל היום); החיוב הוא בכל רגע ורגע, אלא שנפטר ממנו עי"ז שנטל הלולב והאתרוג בבוקר.

(ב) אע"פ שהחיוב הוא במשך כל היום, הרי לאחרי שנטל לולב ואתרוג פעם אחת, אזי נתבטל החיוב מכאן ואילך,

וכפי שמבאר הרג"צ²⁴⁰ טעם הדעה ש"אתרוג .. למצוותה אתקצאי" ולא "לכולא יומא אתקצאי"²⁴¹ — כי, לאחרי עשיית המצוה אין יותר חיוב מצות לולב ואתרוג במשך כל היום, ולכן לא שייך לומר ש"לכולא יומא אתקצאי",

ואילו הנהגת אנשי ירושלים ליטול לולבם במשך כל היום אינה אלא משום חיוב מצוה בלבד, וע"ד המסופר אודות הרלו"צ מבאָרדיטשוב²⁴², שבמשך כל ליל סוכות, קודם נטילת לולב ואתרוג, הנה מרוב החביבות הי' מנשק הלולב והאתרוג (ופעמים רבות היו כמה מהם נפסלים מרוב הנישוק והחיבוב...), אע"פ שבלילה אין חיוב נטילת לולב ואתרוג.

אמנם, כל השקו"ט הנ"ל שייכת רק במצות לולב ואתרוג וכיו"ב, אבל בנוגע למצות תלמוד תורה, הרי זה דבר ברור שהחיוב הוא בכל רגע ורגע במשך היום.

וגם מי שיוצא י"ח בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית — הרי

ועוד. וראה גם שיתח פורים תשח"י הערה 31 (תו"מ חכ"ב ע' 120).

(241) סוכה מו, ב.

(242) ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ

ח"ד ס"ע סג. סה"ש תש"ט ע' 279.

(238) שלח טו, לט. וראה שו"ע אדה"ז

או"ח רס"ח. וש"נ.

(239) סוכה מא, סע"ב.

(240) ראה צפע"נ הפלאה בהשמטות (נד,

ג). השלמה (ג, ד). מכתבי תורה מכתב קנר.

אין הכוונה שע"י לימוד זה נפטר מהחיוב דלימוד התורה, ושוב אין עליו חיוב לימוד התורה במשך כל היום כולו; הלימוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית פוטר אותו רק מהחיוב "והגית בו יומם וליילה"²⁴³, אבל עדיין ישנו החיוב דלימוד התורה שהוא בכל רגע ורגע חיוב בפני עצמו, או חיוב הנמשך במשך כל היום וכל הלילה, ובנוגע לכל רגע צריך להתבונן ולשער אם הוא אמנם עסוק כ"כ ע"פ תורה, שבגלל זה נפטר מחיוב לימוד התורה ברגע זה, אבל כאשר יש לו רגע פנוי, הרי הוא מחוייב בלימוד התורה ברגע זה, ובאופן ש"כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו אמרו רז"ל²⁴⁴ כי²⁴⁵ דבר ה' בזה וגו'²⁴⁶.

ועפ"ז מובן שגם כאשר ע"פ "דת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה" הרי הוא יוצא י"ח ב"פרק אחד שחרית כו", צריך רבינו הזקן לחפש עבורו עצה, כיצד יוכל להיות מכוון לשבתו ית' במשך שאר היום כולו, כנ"ל.

לז. אך צריך להבין:

דברי רבינו הזקן "ואם ירחיב ה' לו עוד אזי טהור ידים יוסיף אומץ ומחשבה טובה כו" — שייכים לענין לימוד התורה, ולא לענין נתינת הצדקה שלאח"ז.

ולכאורה הי' צריך להיות הפסק הנקודותיים לאחרי התיבות "ומחשבה טובה כו", כלומר, בין ענין לימוד התורה לענין נתינת הצדקה, ולא לפני התיבות "ואם ירחיב ה' לו עוד"?

לח. ויובן בהקדם ביאור דברי רבינו הזקן "ומחשבה טובה כו" — דלכאורה אינו מובן: מדוע חוסך רבינו הזקן ואינו כותב את המאמר בשלימותו: "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"?

והענין בזה:

המאמר²⁴⁷ "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" הביאו רבינו הזקן בתניא עוד ב' פעמים²⁴⁸. ושם²⁴⁹, מבאר דיוק הלשון "מצרפה למעשה", דלכאורה, "הוה לי' למימר מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" — כי, "מחשבה טובה" קאי על "הדחילו ורחימו שבתבונות מוחו ותעלומות לבו" ש"גבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה, ואי אפשר

(247) קידושין מ, א.

(248) פט"ז; פמ"ד.

(249) בפט"ז.

(243) יהושע א, ח.

(244) סנהדרין צט, א.

(245) שלח טו, לא.

(246) תניא פ"א.

להם להתלבש בבחי' מעשה המצוות להיות להם בחי' מוחין וחיות להעלותן לפרחא לעילא, אם לא שהקב"ה מצרפן ומחברן לבחי' המעשה", והיינו, שלולי צירוף וחיבור המחשבה טובה למעשה, הי' המעשה נחשב למעשה בלי כוונה, אלא שהקב"ה מצד חסדו מצרף ומחבר את המעשה עם הכוונה, עם היותה בהעלם בתבונות מוחו ותעלומות לבו.

ובנדו"ד, כאשר רבינו הזקן כותב בתניא פרק ד"ל, "ואם ירחיב ה' לו עוד אזי טהור ידיים יוסיף אומץ", ועל זה אומר "ומחשבה טובה כו" — הרי פירוש הדברים הוא שהמחשבה טובה היא שכאשר ירחיב ה' לו עוד בעתיד, אזי יוסיף אומץ בקביעת עתים לתורה, והיינו, שעדיין אין כאן הוספה בלימוד התורה בפועל (שאו הרי זה מעשה, ולא מחשבה), כי אם מחשבה טובה בלבד, ולכן לא מביא רבינו הזקן את המשך המאמר "מצרפה למעשה", שענין זה שייך, כאמור, כאשר יש גם מעשה וגם מחשבה טובה, וצריכים לצרפם ולחברם, ואילו בנדו"ד, יש רק מחשבה טובה בלבד, ללא מעשה.

ועכצ"ל, שכוונת רבינו הזקן כאן היא לענין נוסף שיש ב"מחשבה

טובה":

בסוגיית הגמרא במסכת קידושין²⁴⁷ איתא: "מחשבה טובה מצרפה למעשה . . אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה. מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה" (מלבד מחשבת ע"ז, שמענישים גם על המחשבה).

ונמצא, שיש ב' ענינים במחשבה טובה: (א) מחשבה טובה בלבד (ללא מעשה), שמקבלים עלי' שכר כאילו עשה (בניגוד למחשבה רעה שאין מקבלים עלי' עונש), אבל עדיין אין זו מצוה בשלימותה, מחשבה עם מעשה, אלא רק "מעלה עליו הכתוב כאילו עשה", בכ"ף הדמיון בלבד, (ב) מחשבה טובה שבאה בצירוף למעשה, שאז ישנו דבר שלם — מצוה במעשה ובכוונה גם יחד.

לט. והנה, כאשר מדובר אודות ה"מחשבה טובה" ש"אם ירחיב ה' לו עוד אזי טהור ידיים יוסיף אומץ", הרי מובן שאין בזה הגבלות כלל, כך, שיכול לחשוב גם אודות מעמד ומצב של הרחבה בתכלית, שהקב"ה יתן לו "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"²⁵⁰, ועד לאופן שכאשר "ישראל עושיין רצונו של מקום", אזי "תורתם אומנתם", ואילו "מלאכתן נעשית ע"י אחרים", כדאיתא בגמרא במסכת ברכות²⁵¹.

(251) לה, ב.

(250) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

ונמצא, שמצד ה"מחשבה טובה" הרי הוא במעמד ומצב שנעשה
מכון לשבתו ית' במשך כל היום כולו.

ועפ"ז יובן ההפסק שע"י הנקודותיים:

לפני הנקודותיים דיבר רבינו הזקן אודות "משכן ומכון לשבתו"
ע"י קביעת עתים לתורה כפי העת והפנאי, שזהו רק באותה שנה שעוסק
בתורה;

ואילו לאחר הנקודותיים מוסיף לבאר כיצד נעשה האדם מכון
לשבתו ית' גם בשאר היום — שיש בזה אופנים: (א) בעבודה דלימוד
התורה — ע"י המחשבה טובה ש"אם ירחיב ה' לו עוד אזי טהור ידים
יוסיף אומץ", והרי "מחשבה טובה כו", ש"מעלה עליו הכתוב כאילו
עשאה", והיינו, שחשיב כאילו עוסק בלימוד התורה במשך כל היום; (ב)
"בנתינת הצדקה .. החומש מעלה עמו כל הארבע ידות לה' להיות מכון
לשבתו ית'".

והיינו, שהמחשבה טובה ש"אם ירחיב ה' לו עוד אזי טהור ידים
יוסיף אומץ", משתוות להמשך הדברים בענין הצדקה, שבשניהם נעשה
מכון לשבתו ית' במשך כל היום, שזהו מה שמוסיף ומחדש רבינו הזקן
לאחרי הנקודותיים.

מ. ויש להוסיף ולבאר בפרטיות יותר החילוק שבין ב' האופנים
שנתבארו כאן הן בנוגע ללימוד התורה והן בנוגע לנתינת הצדקה:

בנוגע ללימוד התורה: מהו הצורך בהפסק של הנקודותיים לאחר
הביאור שנעשים משכן ומכון לשבתו ית' קביעת עתים לתורה כפי הפנאי,
אפילו פרק אחד שחרי"ת כו' — לכאורה הול"ל לכתחילה שצריכה להיות
המחשבה טובה שלכשירחיב יעסוק בתורה במשך כל היום כולו,
ומחשבה טובה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה?

ועד"ז בנוגע לנתינת הצדקה: כיון שכבר נתבאר ש"החומש מעלה
עמו כל הארבע ידות לה' להיות מכון לשבתו ית'" — מדוע צריך להוסיף
ש"בשעת התורה והתפלה עולה לה' כל מה שאכל ושתה ונהנה מארבע
הידות לבריאות גופו"?

מא. אך הענין הוא — שב"מכון לשבתו ית'" גופא יש חילוקי
דרגות:

ובהקדם החילוק הכללי בענין השראת השכינה — שאע"פ ש"א"ת

השמים ואת הארץ אני מלא" ²⁵², ועד ש"לית אתר פנוי מיני" ²⁵³, הרי אין זה בדומה לגילוי אלקות במשכן ומקדש עליהם נאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

מ"ש "את השמים ואת הארץ אני מלא", ו"לית אתר פנוי מיני" — הרי זה אפילו במקום ע"ז, והיינו, שהענינים שנמצאים במקום זה מכריזים "אני ואפסי עוד" ²⁵⁴, "לי יאורי ואני עשיתני" ²⁵⁵, ואעפ"כ אומר רבינו הזקן בשער היחוד והאמונה ²⁵⁶ שאין לומר שהצמצום הוא כפשוטו ח"ו, ואין לומר שהוא רק משגיח מלמעלה כמלך היושב ומביט מחלון במקום האשפה — שהרי הוא והשגחתו אחד.

אבל אעפ"כ, תכלית הכוונה היא — שלא יהי' רק באופן ד"את השמים ואת הארץ אני מלא" אפילו במקום האשפה כביכול, אלא שיהי' באופן ד"ושכנתי בתוכם", כפי שהי' בביהמ"ק בכלל, כמארז"ל ²⁵⁷ "עשרה נסים נעשו לאבותינו בביהמ"ק", וביחוד בקדש הקדשים, ש"מקום ארון אינו מן המדה" ²⁵⁸.

ועד"ז בעבודה בקדושה גופא יש חילוקי דרגות באופן דמשכן ומכון לשבתו ית', וכמבואר בארוכה גם בדרוש יביאו לבוש מלכות בתו"א מגלת אסתר ²⁵⁹, שישנם דברים גשמיים שהם ראויים שיקיימו בהם מצוות, ומצד זה גופא הרי הם בעילוי יותר לגבי שאר ענינים גשמיים שבהם אי אפשר לקיים מצוות, ולאחרי כן, כאשר מקיימים בהם מצוה בנפול, הרי הם מתעלים בעילוי גדול יותר.

מב. וכן הוא גם בנוגע להמדובר בתניא פרק ד"ל:

כאשר לומדים תורה בפועל, פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית — אזי דבר ה' יוצא מפיו, "דברי אשר שמתו בפיו" ²⁶⁰, ו"הקב"ה קורא ושונה כנגדו" ²⁶¹, שלכן, "מה להלן באימה ובריאה וברתת ובזיע אף כאן כו" ²⁶², "והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני" ²⁶³, שלכן אומרים "נותן התורה" לשון הוה ²⁶⁴, שנעשה הענין דמ"ת מחדש ²⁶⁵.

-
252	(ירמי' כג, כד.	ב ואילך. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 222. וש"נ.
253	(תקו"ד תנ"ז (צא, סע"ב). ת"ע (קכב,	(260) ישעי' נט, כא.
ב).	הובא בתניא שעהיה"א פ"ז.	(261) תרבא"ר רפ"ח. יל"ש איכה רמז
254	(ישעי' מז, ח"ו"ד.	תתרלד.
255	(יחזקאל כט, ג.	(262) ברכות כב, א. וש"נ.
256	פ"ז (פג, סע"א ואילך).	(263) תוד"ה שובו — חגיגה טו, א.
257	אבות פ"ה מ"ה.	(264) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תוריע כג,
258	(יומא כא, סע"א. וש"נ.	א. ובכ"מ.
259	צ, סע"ב ואילך. וראה שערי אורה נה,	(265) ראה תו"א יתרו סז, ב. סח, ג.

אבל כאשר יש רק מחשבה טובה, הנה אע"פ ש"מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה", הרי לא שייך לומר שע"ז "הקב"ה קורא ושונה כנגדו", ומה גם שעדיין אינו יודע איזה ענין בתורה ילמד אז...

ע"י מחשבה טובה ישנו רק כללות הענין דמ"ת — שעליונים ירדו למטה ותחתונים יעלו למעלה²⁶⁶, והיינו, שכשם שהענין הוא במחשבה, כך נעשה גם בפועל, כיון ש"מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה".

ולכן מחלק רבינו הזקן בהענין דמשכן ומכון לשבתו ית' שע"י לימוד התורה — בין הלימוד בפועל ממש פרק אחד שחרית כו', למחשבה טובה שאם ירחיב ה' לו אזי יוסיף אומץ עד שתהי' תורתו אומנתו, שאין זה בערך להלימוד בפועל, כיון שזוהי רק מחשבה טובה, וצריך שיהי' הכתוב מעלה עליו כאילו עשאה.

ועד"ז בנוגע לב' הענינים בנתינת הצדקה:

הן אמת ש"החומש מעלה עמו כל הארבע ידות לה' להיות מכון לשבתו ית'", אבל, אופן עלי' זו הוא — כפי שממשיך לבאר — ע"ד ש"בקרבות הי' כל החי עולה לה' ע"י בהמה אחת, וכל הצומח ע"י עשרון סלת אחד בלול בשמן כו'", שגם לאחרי עלי' זו נשאר מין החי והצומח בקליפת נוגה, אלא שנפעל בו הכשרה²⁶⁷ — שיהי' מוכן ומוכשר וקרוב יותר לצאת מקליפת נוגה ולהתעלות לקדושה (ע"ז שיקיימו בו מצוה), והיינו, שזהו ענין של "הזמנה" (כפי שמצינו בכמה עניני קדושה)²⁶⁸, שפועלת פעולתה גם להדעה ש"הזמנה לאו מילתא היא"²⁶⁹.

ויש לבאר זה ע"פ דוגמא מפעולת התפלה — שהרי "תפלות כנגד

תמידים תקנום"²⁷⁰:

אמרו רז"ל²⁷¹ "מאי דכתיב²⁷² לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם", ומבואר בזה²⁷³, שקודם התפלה נמצאת הנשמה רק באפו, כמ"ש²⁷⁴ "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו", וע"י התפלה נמשכת הנשמה מ"אפו" ומתפשטת בכל הגוף, ואז יכול האדם לאכול מן החי או הצומח ולהעלותם למין המדבר.

(269) סנהדרין מז, סע"ב.

(270) ברכות כו, ב.

(271) שם יר"ד, ב.

(272) קדושים יט, כו.

(273) ראה לקו"ת פינחס עט, ד. ובכ"מ.

(274) ישע"י ב, כב. וראה ברכות יד, א.

(266) ראה שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא

טו. ועוד.

(267) ובלשון הרלב"ג: עלוליות (וראה גם

לעיל ריש ע' 106).

(268) ראה לקו"ש חכ"א ריש ע' 137.

וש"נ.

ונמצא, שענין התפלה, שכנגד תמידין, פועל בגוף האדם שיהי' מוכשר לכך שיוכל להעלות את החי והצומח ע"י אכילתו.

ובדוגמת זה היא פעולת הקרבנות, ש"כל החי עולה לה' ע"י בהמה אחת, וכל הצומח ע"י עשרון סלת אחד כלול בשמן כו", שעלי' זו היא רק "בכח", אבל בפועל — הרי זה נשאר עדיין בקליפת נוגה.

ולכן מוסיף רבינו הזקן: "ומלבד זה הרי בשעת התורה והתפלה עולה לה' כל מה שאכל ושתה ונהנה מארבע הידות לבריאות גופו", שעי"ז נעשית היציאה מקליפת נוגה, והעלי' וההתכללות בקדושה (כמבואר בהמשך הפרקים שלאח"ז).

מג. וכאמור לעיל, השיעור בתניא שקבע כ"ק מו"ח אדמו"ר לימי הפורים ושושן פורים הוא בפרק הנ"ל, שבו מדובר אודות שני הענינים השייכים לפורים: ענין התורה — שפורים חשוב כיום מ"ת, וענין הצדקה — שפורים הוא "עמוד הצדקה".

ובשני ענינים אלו (עמוד התורה ועמוד הצדקה) ישנו הלימוד בפנימיות התורה, שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות — שהתכלית בזה היא להיות משכן ומכון לשבתו ית', "ושכנתי בתוכם", בדוגמת "מרכבה", ולא באופן שהוא מציאות בפני עצמו.

וזהו גם מה שמבאר רבינו הזקן במאמר הנ"ל (סט"ז)²⁷⁵, שהעבודה צריכה להיות באופן ד"לעבודו"²⁷⁶ — לא בשביל שתהי' "תועלת לנפשו ולכללות השפע בעולמות", אלא "כברא דאשתדל בתר אבוה לאו בגין יקרי' אלא בגין יקרא דאבוה כו"²⁷⁷, והיינו, שעבודתו היא אמנם בחב"ד שבמוח ובמדות שבלב, ויש לו נח"ר גדול ותענוג גדול בעבודתו, אבל, אין זה שלו, כי אם רצון ותענוג האדון, כיון שאינו מציאות לעצמו, כי אם מציאות האדון.

ואז הנה "מחשבה טובה כו", כהלשון בתניא הנ"ל, ולאח"ז נעשה גם סיום המאמר: "מצרפה למעשה" — שהקב"ה נותן את האפשרות²⁷⁸ שיוכלו ללמוד תורה באופן דהלוך ומוסיף הלוך ואור, עד למעמד ומצב כאשר ישראל עושין רצונו של מקום, ש"עמדו זרים ורעו צאנכם"²⁷⁹, ואילו בני"י — תורתם אומנותם (כנ"ל סל"ט), ועד"ז בנוגע לענין הצדקה,

(275) מאמרי אדה"ז שם ע' קסט ואילך.

וראה גם במאמר דלעיל פ"ו (לעיל ע' 194).

(276) עקב יא, יג.

(277) ראה זח"ג רפא, סע"א.

(278) ראה סה"מ תש"ב ע' 87.

(279) ישעי' סא, ה. וראה ברכות לה, ב.

באופן ד"להחיות רוח שפלים" 280 (כמבואר בתניא 281), שממשיכים חיות מ"מחי' חיים" 282 עד למטה מטה ביותר, שנלקח מגבוה גבוה ביותר. ועי' באים למעמד ומצב ד"עד דלא ידע" — שזהו עצם הנפש שלמעלה מטו"ד שבנפש,

ועד שבאים ל"מיסמך גאולה לגאולה" — מהגאולה באופן ד"אכתי עבדי אחשורוש אנן", לגאולה האמיתית והשלימה אשר "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל" 283, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".
[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש].

* * *

מד. כיון שיש צורך להסיר את כל הגבולות והגבלות ומחיצות של ברזל (כלשון הגמרא 284) — מחיצות של ברזל ברוחניות, ועאכו"כ מחיצות של ברזל בגשמיות, ועד שיקויים היעוד 285 "עלה הפורץ לפניהם .. והוי' בראשם",

ובשביל זה צריך להיות "ונהפוך הוא", מן הקצה אל הקצה, ועד ש"רבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם", ו"שמעו (של מרדכי) הולך בכל המדינות" 286, דהיינו, בכל ה"כיפה", בכל העולם כולו,

צריכים לידע ש"מרדכי היהודי גו' גדול ליהודים" 287, ובמילא הרי הוא בעה"ב, ומוציא אותם מן המיצר אל המרחב, עם כל הפירושים 288, ובעיקר, כפירוש הפשוט — שבקרוב ממש יוצאים מן המיצר אל המרחב, בחסד וברחמים, בטוב הנראה והנגלה, ובשובע שמחות. ושמחה פורץ גדר 289 — פריצת כל הגדרים והגבלות וגבולים, ועד שיעלה הפורץ לפנינו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "ופרצת", ועמד מלוא קומתו ורקד על מקומו בשמחה רבה.

ואח"כ צוה לנגן ניגון הכנה, וניגון רבינו הזקן, ולפני הניגון אמר:]

285) מיכה ב, יג.	280) שם נו, טו.
286) אסתר ט, ד.	281) אגה"ק ס"ה (קט, א). ס"ו (קיא, ב).
287) שם י"ד, ג.	סי"ב (קיו, ב). סכ"א (קלג, ב). ס"ל (קנא, ב).
288) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 315. וראה גם תו"מ חכ"ד ע' 254. וש"נ.	282) יומא עא, א. וראה סה"מ תש"י ע' 44. ועוד.
289) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.	283) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.
	284) פסחים פה, ב. וש"נ.

מה. יש להביע ברכה עבור כפר חב"ד, בתור באי־כח של כל בני־שנמצאים לפי שעה מאחורי המסך:

כיון שישנה כבר ההתחלה ביציאתם מן המיצר — אמנם עדיין לא אל המרחב הגלוי, אבל בכל אופן יציאה מן המיצר — הנה תיכף ומיד יהי' בגלוי שכולם יהיו נמשכים אחריהם, ולא "קימעא קימעא"²⁹⁰, אלא באופן ש"המון .. יבואו"²⁹¹, בקרוב ממש, ובשובע שמחות, ובחסד וברחמים.

ולכן — שתהי' שם הרחבה, "ורחבה"²⁹², באופן שיוכלו לקלוט את כל אלו שיעלו ברנה בקרוב.

והרחבה זו — שתבוא מיד — תפעל ש"מי שיש לו מנה רוצה מאתיים" (ע"ד שנת"ל (סכ"ד) בלעו"ז, והרי הסיבה לכך שישנו ענין זה בלעו"ז, היא, בגלל שיש מעין זה בקדושה), ו"רצון יראיו יעשה"²⁹³, למלא את רצונו ב"מאתיים", ומיד לאח"ז — "ד' מאות", וכן הלאה, הולך ומוסיף הולך ואור,

וכך יקויים באנשי כפר חב"ד, בתוככי כללות ישראל שבארץ הקודש, ובתוככי כללות ישראל שבכל העולם.

ועד שתהי' הגאולה בפועל ובשלימות ובאמיתיות — שכל ישראל יצאו "ביד רמה"²⁹⁴, ע"י משיח צדקנו, ויוליכנו קוממיות לארצנו.

[לאחרי שניגנו ניגון הכנה וניגון אדה"ז בן ד' הבבות (בבא הד' — פ"א), צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "ניע זשוריצי כלאָפּצי", "אבינו מלכנו", ו"הושיעה את עמך"].

(292) יחזקאל מא, ז. וראה ספרי דברים בתחלתו.

(293) תהלים קמה, יט.

(294) בשלח יד, ח.

(290) לשון חז"ל — ירושלמי ברכות פ"א ה"א.

(291) ישע"י ס, ה.